

Jonna Hyvönen
Hanna Mustalahti
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Sosiaali- ja terveysalan
ammattikorkeakoulututkinto
Sosionomi (AMK)
Opinnäytetyö, 2020

SIJOITETTU LAPSI VARHAISKASVATUKSESSA

“Sijoitettu lapsi on niin eri juttu, mutta kuitenkin ihan tavallinen lapsi”

TIIVISTELMÄ

Jonna Hyvönen & Hanna Mustalahti

Sijoitettu lapsi varhaiskasvatuksessa

“Sijoitettu lapsi on niin eri juttu, mutta kuitenkin ihan tavallinen lapsi”

59 sivua, 2 liitettä

Kevät 2020

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkinto

Sosionomi (AMK)

Opinnäytetyön tarkoituksena oli kartoittaa sijaisperheiden sekä varhaiskasvatuksen henkilöstön kokemuksia, ajatuksia ja näkemyksiä sijoitetusta lapsesta varhaiskasvatuksessa. Tavoitteena oli tuottaa tietoa, jonka avulla voidaan vahvistaa varhaiskasvatuksen henkilöstön osaamista, tiivistää monialaista yhteistyötä ja edistää sijoitettujen lasten tasavertaisia oikeuksia yksilölliseen tukeen varhaiskasvatuksessa. Opinnäytetyö tehtiin yhteistyössä Pesäpuu ry:n kanssa.

Opinnäytetyö oli tutkimuspainotteinen ja toteutettiin laadullisin menetelmin. Tutkimusta varten saatiin valmis aineisto Pesäpuulta. Pesäpuu oli toteuttanut keväällä 2019 kaksi erillistä strukturoitua kyselyä varhaiskasvattajille ja sijaisvanhemmille. Aineisto analysoitiin käyttämällä aineistolähtöistä sisällönanalyysiä.

Tutkimuksessa kävi ilmi, että sijoitetut lapset oireilevat monin tavoin ja se näkyy heidän käytöksessään myös päiväkodin arjessa. Oireilevan käytöksen takana voivat olla kiintymyssuhdehäiriöt. Varhaiskasvattajilla ja kaikilla sijoitettujen lasten kanssa työskentelevillä tulisi olla tarpeeksi tietoa ja ymmärrystä traumatisoituneista ja psyykkisesti oireilevista lapsista. Etenkin tietoa liittyen kiintymyssuhteisiin pidettiin tarpeellisena. Kasvatusyhteistyötä sijaisvanhempien ja varhaiskasvattajien välillä arvostettiin. Kasvatusyhteistyö toimi molempien osapuolien mielestä pääsääntöisesti hyvin. Lapsen päiväkotiarjen sujumisen ja lapsen tukemisen kannalta oleellista oli, että lapsen asioista pystyttiin puhumaan avoimesti ja luottamuksellisesti. Salassapitovelvollisuus hankaloitti tiedon vaihtoa ja tämä oli harmillista lapsen kannalta. Monialainen yhteistyö toteutui vaihtelevasti. Yhteistyön haasteina tulivat esiin ongelmat tiedonkulussa ja sosiaalityöntekijöiden vaikea tavoitettavuus. Tieto kulki varhaiskasvatuksesta sosiaalihuoltoon, mutta ei toisin päin. Verkostopalaverit olivat tarpeellisia ja myös oleellisia tiedonkulun kannalta. Sosiaalityöntekijän toivottiin olevan aktiivinen, tietoinen lapsen arjesta varhaiskasvatuksessa sekä osallistuvan yhteisiin palavereihin.

Opinnäytetyön tuottaman tiedon avulla Pesäpuu ry voi kartoittaa kehittämistyössään huomioon otettavia asioita ja kehittää sijoitettujen lasten varhaiskasvatusta.

Asiasanat: kasvatusyhteistyö, kiintymyssuhteet, lastensuojelu, monialainen yhteistyö, perhehoito, sijaishuolto, varhaiskasvatus

ABSTRACT

Jonna Hyvönen & Hanna Mustalahti

Fostered child in early childhood education

“Fostered child is such a different thing, but still just an ordinary child”

59 p., 2 appendices

Spring 2020

Diaconia University of Applied Sciences

Bachelor of Social Services

Degree Programme in Social Services

The aim of this thesis was to find out the experiences of foster families as well as the early childhood education personnel, including their thoughts and insights about a foster child during the early childhood education. The aim was to produce information which improves the competence of the early childhood education personnel, focuses on the multi-professional co-operation and advances the equal rights of the foster child in the early childhood education. This thesis was made in the collaboration with Pesäpuu association.

The thesis is based on research and it was implemented in qualitative methods. The finished material was received from Pesäpuu for this thesis. In the spring of 2019 Pesäpuu had implemented two separate, structured questionnaires for the early childhood education personnel and for the foster parents. The material was analyzed with content analysis.

The main result was that the fostered children showed multiple symptoms and that was evident from their general behavior as well as in the everyday life of a day care center. Their challenging behavior could be inferred from the attachment disorder. Therefore it is important that the early childhood education personnel and the foster carers would have enough information and understanding about the traumatized and psychologically symptomatic children. The parent-professional partnership was experienced as valuable by the foster parents and the early childhood education personnel. Communication about the child's matters was important to be conducted in an open manner and in confidence between both parties. Secrecy obligation made the exchange of information more difficult. Multi-professional co-operation was working mainly well according to both parties. The challenges were problems of information flowing and difficulty to reach social workers. The network meetings were viewed as very important and essential to the flow of information also. It was desired that social workers would be active, knowledgeable in the everyday routine of early childhood education of the child, and that they would participate in the mutual meetings.

The information produced by this thesis can be utilized in further development work by Pesäpuu in the field of early childhood education with the regards to fostered children.

Keywords: attachment, child protection, early childhood education foster care, foster home care, multi-professional co-operation, parent-professional partnership

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	4
2 TYÖELÄMÄYHTEISTYÖ, TUTKIMUKSEN TAUSTAT JA AIKAISEMMAT TUTKIMUKSET.....	6
2.1 Työelämäyhteistyö	6
2.2 Tutkimuksen taustat	7
2.3 Aikaisemmat tutkimukset	7
3 LASTENSUOJELU JA SIJAISHUOLTO	10
3.1 Lastensuojelun prosessi.....	10
3.2 Sijaishuollon perhehoito osana lapsi- ja perhekohtaista lastensuojelua	14
4 VARHAISKASVATUS SIJOITETUN LAPSEN TUKENA.....	16
4.1 Varhaiskasvatuksen merkitys sijoitetulle lapselle	16
4.2 Kasvatusyhteistyö	18
4.3 Monialainen yhteistyö.....	20
5 SIJOITETUN LAPSEN KIINTYMYSSUHTEET, TUNNE-ELÄMÄ JA VUOROVAIKUTUSSUHTEET	23
5.1 Kiintymyssuhdeteoria	23
5.2 Häiriintyneet kiintymyssuhteet ja sijoitetun lapsen oireilu	24
6 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	27
6.1 Tutkimuskysymykset.....	27
6.2 Laadullinen tutkimus	28
6.3 Aineiston keruu	28
6.4 Aineiston analysointi	30
6.5 Luotettavuus ja eettisyys.....	33
7 TULOKSET	35
7.1 Sijoitettujen lasten haasteet varhaiskasvatuksessa	35
7.2 Huomioon otettavia asioita sijoitetun lapsen varhaiskasvatuksessa ...	39
7.3 Monialaisen yhteistyön näyttäytyminen.....	42

8 JOHTOPÄÄTÖKSET	46
9 POHDINTA	51
LÄHTEET	54
LIITE 1. Kysely sijaisvanhemmille.....	59
LIITE 2. Kysely varhaiskasvatuksen henkilöstölle.....	60

1 JOHDANTO

Jokainen lapsi tarvitsee turvallisen kodin, jossa lapselle voidaan mahdollistaa normaali ja tasapainoinen kehitys ja kasvu. Perheellä voi kuitenkin olla ongelmia, jotka horjuttavat kodin turvallisuutta ja tasapainoa. Lastensuojelun tehtävänä on auttaa, kun lapsella tai perheellä on ongelmia. Lastensuojelu voi tarjota monenlaista apua, tukea ja palveluita perheelle. Joskus on kuitenkin tilanteita, joissa perheen ongelmat ovat niin suuria, että saatavilla oleva apu ja tuki eivät riitä vaan lapsi joudutaan sijoittamaan kodin ulkopuolelle. Lapselle sijoitusta edeltävät ja siihen liittyvät tapahtumat ovat kuormittava ja turvattomuutta aiheuttava kokemus, joka heijastuu lapsen käyttäytymiseen. Sijoitettu lapsi saattaa oirehtia ja käyttäytymisellään ilmentää kokemiaan traumoja, muutoksia ja menetyksiä. Sijoitetun lapsen kokemusmaailma voi olla hyvinkin vieras esimerkiksi varhaiskasvatuksen henkilöstölle sekä myös toisille ryhmässä oleville lapsille. (Välivaara 2010, 2; Lastensuojelu.info. Lapsiperheiden palvelut. Lastensuojelu- ja sosiaalipalvelut.)

Opinnäytetyömme käsittelee sijoitettua lasta varhaiskasvatuksessa. Aiheemme on hyvin ajankohtainen. Kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten määrä on ollut kasvussa viime vuosina, ja varhaiskasvatus on ollut viime aikoina paljon julkisena puheenaiheena. Myös mahdollisimman varhaista ongelmiin puuttumista korostetaan koko ajan enemmän. Varhaiskasvatus tarjoaa hyvän mahdollisuuden havaita lapsen mahdolliset tuen tarpeet tai perheen ongelmat, koska varhaiskasvatuksessa tavoitetaan suuri osa lapsiväestöstä ja heidän perheistään. Vuonna 2018 noin 74 % lapsista osallistui varhaiskasvatukseen (Terveysten ja hyvinvoinninlaitos. Tilastot ja data aiheittain. Lasten päivähoito).

Opinnäytetyömme tarkoituksena on kartoittaa sijaisperheiden sekä varhaiskasvatuksen henkilöstön kokemuksia, ajatuksia ja näkemyksiä sijoitetusta lapsesta varhaiskasvatuksessa. Tutkimuksen tavoitteena on tuottaa tietoa, jonka avulla voidaan vahvistaa varhaiskasvatuksen henkilöstön osaamista, tiivistää monia-

laista yhteistyötä ja edistää sijoitettujen lasten tasavertaisia oikeuksia yksilölliseen tukeen varhaiskasvatuksessa. Teemme opinnäytetyömme yhteistyössä Pesäpuu ry:n kanssa.

2 TYÖELÄMÄYHTEISTYÖ, TUTKIMUKSEN TAUSTAT JA AIKAISEMMAT TUTKIMUKSET

Opinnäytetyö toteutetaan yhteistyössä työelämän kanssa. Seuraavassa luvussa esittelemme työelämän yhteistyökumppanimme, kerromme tutkimuksemme taustoista ja esittelemme joitain aiheesta aikaisemmin tehtyjä tutkimuksia.

2.1 Työelämäyhteistyö

Työelämän yhteistyökumppanina opinnäytetyömme tekemisessä toimii Pesäpuu ry. Pesäpuu on lastensuojelun kehittäjäyhteisö, joka on perustettu vuonna 1998. Pesäpuun toiminta on yleishyödyllistä ja toimialueena on koko Suomi. Sosiaali- ja terveysministeriö tukee Pesäpuun toimintaa Veikkauksen tuella. Pesäpuun visiona on kehittää lastensuojelua niin, että jokainen lapsi tai nuori tuntisi olevansa turvassa, osallinen ja arvokas. (Pesäpuu ry. Yhdistys.)

Pesäpuu toimii lastensuojelun asiakkaina olevien lasten aseman parantamiseksi sekä lasten osallisuuden ja kuulluksi tulemisen vahvistamiseksi. Tarkoituksena on myös edistää lasten ja nuorten terveyden, kehityksen ja hyvinvoinnin toteutumista. Tarkoituksen toteuttamiseksi Pesäpuu kehittää lastensuojelun työmenetelmiä, kouluttaa, tuottaa tutkimusta, järjestää lapsille ja nuorille vertaistukea sekä ylläpitää vertaistukiverkostoa maakunnissa. Pesäpuu lisää ja vahvistaa vanhempien ja työntekijöiden osaamista tuottamalla välineitä lasten ja nuorten kanssa työskentelyyn. Pesäpuu vaikuttaa myös siihen, että lasten oikeudet yhteiskunnassa toteutuisivat. Pesäpuun toimintaperiaatteet ovat lapsilähtöisiä, avoimia ja ne perustuvat vahvaan kumppanuuteen ja asiakaslähtöisyyteen. (Pesäpuu ry. Lupaus Lapselle – kehittämistyömme ydin.)

2.2 Tutkimuksen taustat

Pesäpuu on toteuttanut Sijoitettu lapsi koulussa -hankkeen (SISUKAS) vuosina 2012–2016. Hankkeen tavoitteena oli edistää sijoitettujen lasten koulunkäynnin tukemista ja ennaltaehkäistä sijoitettujen lasten syrjäytymistä. (Sijoitettu lapsi koulussa. Yhteystiedot.)

Koulunkäynnin sujuminen on tutkimusten mukaan vahvasti yhteydessä pitkäaikaisesti perhehoitoon sijoitettujen lasten hyvinvointiin myös aikuisuudessa. Koetuilla menetyksillä, muutoksilla ja haavoittavilla kokemuksilla on vaikutuksia sijoitetun lapsen kokonaiskehitykseen, myös oppimiseen ja sosiaalisiin suhteisiin. Sijoitetuilla lapsilla on kohonnut syrjäytymisriski, johon voidaan tutkitusti vaikuttaa koulunkäynnin tukemisella. (Oraluoma & Välivaara 2016.)

Hankkeessa kehitettiin SISUKAS-työskentelymalli ruotsalaista Skolfam®-mallia soveltaen. SISUKAS-malli on monitoimijainen tukimalli sijoitetun lapsen koulunkäynnin tukemiseen, jonka avulla sijoitettujen lapsien on mahdollisuus saada kaipaamaansa tukea. Se pyrkii ennaltaehkäisemään sijoitettujen lasten syrjäytymistä tiivistämällä lastensuojelun, sijaisvanhempien ja koulun välistä yhteistyötä. (Sijoitettu lapsi koulussa. Sisukas-malli.)

Keväällä 2019 Pesäpuu alkoi kehittämistyönsä tueksi kartoittaa varhaiskasvatuksen henkilöstön sekä sijaisvanhempien kokemuksia sijoitetusta lapsesta varhaiskasvatuksessa. Kartoitus toteutettiin varhaiskasvatuksen henkilöstöille ja sijaisvanhemmille suunnatuilla kyselyillä. Kyselyillä kerättyä aineistoa analysoimme tässä tutkimuksessa.

2.3 Aikaisemmat tutkimukset

Tutustuimme aiempiin samaa aihetta käsitteleviin korkeakoulutasoisiin opinnäytetöihin. Lastensuojeluun ja varhaiskasvatukseen liittyviä tutkimuksia on tehty paljon ja useasta eri näkökulmasta. Viime vuosina on ilmestynyt myös joitakin

tutkimuksia, joissa yhdistyy lastensuojelu ja varhaiskasvatus. Seuraavaksi esittelemme muutamien aiheitamme käsittelevien tutkimusten tuloksia lyhyesti.

Latvala ja Seppänen (2015) ovat tutkineet mahdollisuuksia vahvistaa yhteistyötä varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun välillä. Tutkimuksessa tuli esiin, että varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun yhteistyössä on kehitettävää etenkin varhaiskasvatuksen puolelta koettuna. Tiedottaminen nähtiin haasteena, etenkin lastensuojelusta varhaiskasvatukseen päin. Tuloksissa tuli esiin, että huolen herättyä lapsesta varhaiskasvatuksesta tulisi ottaa entistä matalammalla kynnyksellä yhteyttä lastensuojeluun. Varhaiskasvatuksen henkilöstön pitäisi olla tietoinen perheitä tukevista peruspalveluista ja osata ohjata perheitä palveluiden äärelle. Lastensuojelun ja varhaiskasvatuksen yhteistyötä tulisi lisätä ja käytäntöjä selkiyttää.

Nikander ja Nummela (2016) ovat tehneet opinnäytetyönään kehittämishankkeen, jonka tavoitteena oli kehittää varhaiskasvatuksen ammattilaisten ammattitaitoa ja lisätä tietoa sijoitetusta lapsesta. Työn tuotoksena syntyi opas sijoitetusta lapsesta varhaiskasvatukseen. Lastensuojelussa pidettiin tärkeänä, että oppaassa olisi tietoa tiedonsaanti- ja anto-oikeuksista sekä ilmoitusvelvollisuudesta. Oppaassa tuli korostaa, että sijoitetusta lapsesta lastensuojeluilmoitus tehtäisiin vielä tavallista herkemmin. Tieto lapsen oikeuksista ja siitä, että lapsella on oikeus olla päivähoidossa sekä kotikunta-asioista ja korvaavasta päivähoidosta on tärkeä mainita. Varhaiskasvatuksen henkilöstö koki tärkeäksi, että oppaasta tulisi ilmi, miten tukea sijoitettua lasta sekä lapsen tunnetaitoja, itsetuntoa ja sosiaalisia taitoja. Varhaiskasvatuksen henkilöstö piti myös tärkeänä löytää oppaasta perustiedot sijoitusprosessista ja yleisimmin esiintyvistä haasteista sijoitetun lapsen käytöksessä. Varhaiskasvatuksen työntekijät toivat esiin, että sijoitetun lapsen taustat eivät olleet heillä aina selvillä ja se vaikutti päivähoiton sujuvuuteen ja lapsen tukemiseen. Yhteistyötä hankaloittivat epäselvyydet lapsen taustoista, tiedonkulun haasteet, sosiaalityöntekijöiden vaikea tavoittaminen ja se, ettei lastensuojelulta saa tietoa perheiden tilanteesta.

Ikolan (2016) tutkimuksessa todetaan päivähoiton olevan sijoitetulle lapselle korjaavaa ja kuntouttavaa hoitoa. Sijoitetuilla lapsilla esiintyy tutkimuksen mukaan

haasteita erityisesti käyttäytymisessä, ryhmässä toimimisessa sekä tunne-elämän eri osa-alueilla. Varhaiskasvattajat kokivat yhteistyön toimivaksi perhehoitajien ja lastensuojeluyksiköiden kanssa. Sen sijaan sosiaalityöntekijöiden sekä biologisten vanhempien kanssa yhteistyössä oli haasteita. Tuloksista tuli esille, ettei varhaiskasvattajilla ollut aina tietämystä lastensuojelusta ja siitä, miten yhteistyön tulisi toimia. Sijoitetun lapsen katsottiin hyötyvän pienestä päivähoitoryhmästä sekä pysyvistä varhaiskasvattajista.

Salosen (2019) tutkimuksessa yhteistyörakenteet varhaiskasvatuksen, lastensuojelun ja muiden perhepalveluiden välillä osoittautuivat puutteellisiksi. Yhteistyön toimimattomuus sekä tiedonpuute aiheuttivat varhaiskasvatuksen opettajissa turhautuneisuutta ja epävarmuutta, liittyen lastensuojelulliseen huoleen ja sen edellyttämiin toimenpiteisiin. Varhaisen tuen tärkeys tiedostettiin varhaiskasvatuksessa, mutta siihen panostaminen päiväkodissa koettiin haastavana. Haastavaksi sen tekivät puutteelliset henkilöstöresurssit ja suuret ryhmäkoot päiväkodissa. Myönteisenä puolena sen sijaan koettiin luottamuksellinen ja toimiva kasvatusyhteistyö varhaiskasvattajien ja lasten vanhempien välillä sekä pienryhmätyöskentely. Tutkimuksessa tuli myös esiin, että ammattikorkeakoulusta valmistuneet varhaiskasvatuksen opettajan kelpoisuuden saaneet varhaiskasvattajat kokivat omien opintojen kautta saamansa tietotaidon lastensuojelullisiin asioihin vahvempana kuin yliopistosta valmistuneet varhaiskasvatuksen opettajat.

Aiempien tutkimuksien valossa nousee varhaiskasvatuksessa esiin tarve lapsen historian paremmin tuntemiseen, tiedonsiirron tiivistämiseen sekä monialaisen yhteistyön tehostamiseen sijoitetun lapsen asioissa. Emme kuitenkaan löytäneet tutkimuksia, joissa olisi kartoitettu sekä varhaiskasvatuksen henkilöstön että sijaisvanhempien näkemyksiä ja kokemuksia sijoitetusta lapsesta varhaiskasvatuksessa. Meidän tutkimuksemme on tarkoitus kartoittaa sekä sijaisvanhempien että varhaiskasvattajien näkemyksiä ja tämä mahdollistaa näkemysten vertailun ja eroavaisuuksien esille nostamisen.

3 LASTENSUOJELU JA SIJAISHUOLTO

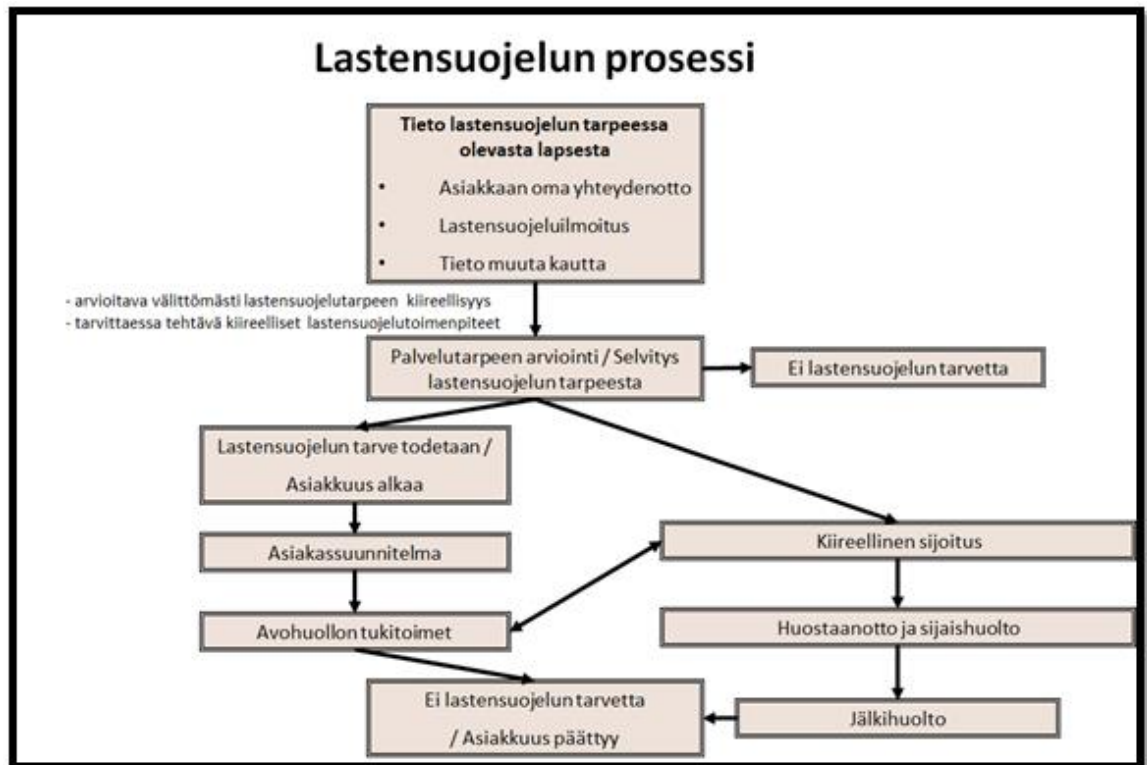
Suomessa lastensuojelua määrittelee lastensuojelulaki (L 417/2007). Nykyinen lastensuojelulaki tuli voimaan vuoden 2008 alussa, jonka jälkeen siihen on kuitenkin tehty lukuisia muutoksia. Lastensuojelulain tarkoituksena on turvata lapsen oikeus turvalliseen kasvuympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen sekä erityiseen suojeluun. Laissa säädetään, että vastuu lapsen huolenpidosta ja kasvatuksesta on ensisijaisesti vanhemmilla ja muilla huoltajilla. Lain keskeisenä tavoitteena onkin turvata lapsen ja hänen perheensä tarvitsemat palvelut ja tukitoimet. Kunnan tulee järjestää sekä ehkäisevää että lapsi- ja perhekohtaista lastensuojelua sisällöltään ja laajuudeltaan sellaisena kuin kunnassa esiintyvä tarve edellyttää.

Lastensuojelulaissa määritelty ehkäisevä lastensuojelu ja varhainen tuki ovat ensisijaisen tärkeitä. Ehkäisevä lastensuojelu tarkoittaa suunnitelmallista ja tavoitteellista toimintaa, jolla edistetään ja turvataan lapsen kasvua, kehitystä ja hyvinvointia. Ehkäisevän lastensuojelun tarkoituksena on tukea myös vanhemmuutta. Ehkäisevällä lastensuojelun tavoitteena on tukea apua tarvitsevia perheitä mahdollisimman varhaisessa vaiheessa, jolloin pystytään ehkäisemään ongelmien syntymistä ja niiden pahenemista. Ehkäisevää lastensuojelua toteutetaan esimerkiksi neuvoloissa, varhaiskasvatuksessa ja koulussa. (L 417/2007; Terveysten ja hyvinvoinnin laitos. Lastensuojelunkäsikirja. Mitä on lastensuojelu?)

3.1 Lastensuojelun prosessi

Lapsi- ja perhekohtainen lastensuojelu tulee ajankohtaiseksi silloin, kun ehkäisevän lastensuojelun keinot eivät riitä yksinään turvaamaan lapsen tervettä kehitystä ja turvallisuutta. Lapsi- ja perhekohtainen lastensuojelu on yhteistyötä lapsen, koko perheen ja eri verkostojen kanssa. Tärkeintä on pyrkiä suojelemaan lasta ja tukemaan perhettä oikeaan aikaan ja oikeanlaisin keinoin. Tavoitteena on yhteistyössä lapsen ja hänen läheistensä kanssa löytää sopivat ratkaisut hei-

dän tilanteensa parantamiseksi ja ongelmien ratkaisemiseksi. Seuraavissa kappaleissa käymme läpi lastensuojelun asiakasprosessia (kuvio 1) ja sen etene- mistä. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Lastensuojelunkäsikirja. Mitä on lasten- suojelu?)

KUVIO 1. Lastensuojeluprosessi

Lastensuojeluprosessi lähtee käyntiin tilanteessa, jossa lastensuojelun työntekijä saa tietää mahdollisesta lastensuojelun tarpeesta olevasta lapsesta. Lapsi itse tai hänen vanhempansa voivat ottaa yhteyttä lastensuojeluun pyytäkseen apua tai asia voi tulla tietoon lastensuojeluilmoituksen kautta. Kuka tahansa, joka on huolissaan lapsen hyvinvoinnista, voi tehdä lastensuojeluilmoituksen. Useilla lasten ja perheiden parissa työskentelevillä on lain määräämä velvollisuus tehdä lastensuojeluilmoitus, jos heillä herää huoli lapsesta. Esimerkiksi varhaiskasvatuksen henkilöstön on tehtävä lastensuojeluilmoitus, jos huoli herää ja he epäilevät jonkun lapsista tarvitsevan apua. Näissä tilanteissa yleensä päiväkodin työntekijä keskustelelee asiasta ensin perheen kanssa, mikä voi johtaa tilanteeseen, että he ottavat yhdessä perheen kanssa yhteyttä lastensuojeluun. (Lastensuojelu.info. Lapsiperheiden palvelut. Lastensuojelu- ja sosiaalipalvelut.)

Asian tultua lastensuojelun tietoon arvioidaan ensin tarpeen kiireellisyys, joka voi johtaa kiireelliseen sijoitukseen tai kiireellisen avohuollon tukitoimen järjestämiseen. Tämän lisäksi aletaan selvittämään lapsen ja perheen tilannetta sekä tehdään lapsen ja perheen palvelutarpeen arviointi. Arvioinnin yhteydessä yleensä selvitetään myös lastensuojelun tarve. Yleensä lastensuojelun työntekijä ottaa yhteyttä perheeseen ja sopii heidän kanssaan tapaamisen arvioidakseen lapsen ja perheen tilannetta. Tapaamisessa keskustellaan yhdessä siitä, mistä on tullut tarve kartoittaa perheen tilannetta ja mitä lapsen ja perheen auttamiseksi voitaisiin tehdä. Tapaaminen voi olla esimerkiksi lapsen päiväkodissa, jolloin päiväkodin henkilöstö voi olla mukana arvioinnin tekemisessä. (Lastensuojelu.info. Lapsiperheiden palvelut. Lastensuojelu- ja sosiaalipalvelut.; Terveysten ja hyvinvoinnin laitos. Lastensuojelunkäsikirja. Lastensuojeluilmoitus ja lastensuojeluasian vireilletulo.)

Lastensuojelun asiakkuus alkaa, jos palvelutarpeen arvioinnin perusteella todetaan, että lapsi ja perhe tarvitsevat tuekseen lastensuojelun apua. Tarve lastensuojelulle voidaan todeta esimerkiksi, jos lapsen kasvuolosuhteet vaarantavat lapsen kehitystä tai lapsi vaarantaa omalla käytöksellään terveyttään tai kehitystään. Asiakkuus on mahdollista aloittaa myös tilanteessa, jossa vanhemmat eivät koe sitä tarpeelliseksi, jos tarve lastensuojelulle on todettu. (Terveysten ja hyvinvoinnin laitos. Lastensuojelunkäsikirja. Lastensuojeluasiakkuuden alkaminen.)

Kun lastensuojelun asiakkuus alkaa, tehdään lapselle lastensuojelun asiakassuunnitelma yhdessä lapsen ja hänen perheensä kanssa. Suunnitelma on tehtävä myös tilanteissa, joissa lapsi tai hänen perheensä ei halua osallistua sen laatimiseen tai pahimmassa tapauksessa jopa vastustaa sen tekemistä. Asiakas-suunnitelmaan kirjataan asiat, joihin apua tarvitaan. Suunnitelmaan kirjataan myös palvelut ja tukitoimet, joilla tuen tarpeeseen pyritään vastaamaan. Asiakas-suunnitelma on dokumentoinnin väline ja ohjaa lastensuojelun työskentelyä. (Terveysten ja hyvinvoinnin laitos. Lastensuojelunkäsikirja. Lastensuojelun asiakassuunnitelma.)

Kun lastensuojelun tarve on todettu, täytyy lapselle ja hänen perheellensä välittömästi järjestää avohuollon tukitoimia. Näiden avohuollon tukitoimien tarkoitus on edistää ja tukea lapsen myönteistä kehitystä ja hyvinvointia sekä tukea ja vahvistaa vanhempien kyvykkyyttä ja mahdollisuutta kasvattaa omaa lastaan. Tukitoimia tulisikin mahdollisuuksien mukaan suunnitella ja toteuttaa yhteistyössä lapsen ja hänen vanhempiensa kanssa. Lapsen tarpeet ja yksilöllinen tilanne tulee aina huomioida tukimuotoja suunniteltaessa, sillä tukitoimien on oltava tarkoituksenmukaisia ja riittäviä. Avohuollon tukitoimena voidaan esimerkiksi järjestää perheelle apua omaan kotiin perhetyön tai kotipalvelun muodossa. Perhetyö voi olla koko perheen tukemista arjessa tai esimerkiksi neuvojen ja tuen antamista vanhemmille kasvatustilanteissa. Kotipalvelun apu voi käytännössä olla lastenhoitoapua, siivoamista tai vaikka ruoanlaittoa. Lapsi voi myös saada esimerkiksi tukihenkilön tai tukiperheen sekä perhe voidaan ohjata mukaan vertaistukitoimintaan, jossa on mahdollisuus keskustella asioista muiden samassa elämäntilanteessa olevien kanssa. (Lastensuojelu.info. Lapsiperheiden palvelut. Miten perhettä ensisijaisesti autetaan?; Terveystieteiden tutkimuskeskus. Lastensuojelun käsikirja. Lastensuojelun avohuolto.)

Lapsen huostaanottoon ryhdytään, jos puutteet lapsen huolenpidossa tai kasvuolosuhteissa uhkaavat vaarantaa vakavasti lapsen terveyttä tai kehitystä. Peruste huostaanotolle voi olla myös se, että lapsi itse vaarantaa vakavasti terveyttään tai kehitystään esimerkiksi käyttämällä päihteitä. Huostaanottoon voidaan kuitenkin ryhtyä vain, jos avohuollon tukitoimet eivät ole riittäviä tai ylipäätään mahdollisia ja huostaanoton arvioidaan olevan lapsen edun mukaista. Lastensuojelulaissa tarkoitettu huostaanotto on aina viimeinen vaihtoehto ja puuttumisen keino. Huostaanotto on henkisesti hyvin raskas kokemus, joka saattaa johtaa pahimmillaan lapsen ja vanhempien tilanteen kriisiytymiseen. Tästä syystä tulisikin muistaa, että lastensuojelutyö ei pääty huostaanottoon vaan lapsella ja lapsen vanhemmillä on oikeus hyvään sosiaalityöhön myös sijaishuollon aikana. (Saastamoinen 2010, 23–24.)

Lapsi voidaan sijoittaa kodin ulkopuolelle myös kiireellisellä sijoituspäätöksellä. Jos lapsi on välittömässä vaarassa, voidaan hänelle järjestää kiireellisesti sijais-

huoltona hänen tarvitsemansa hoito. Kiireellisen sijoituksen tarve voi syntyä esimerkiksi silloin, kun puutteet lapsen huolenpidossa tai kodin olosuhteet muutoin välittömästi vaarantavat lapsen terveyttä tai kehitystä. Äkillisen sijoituksen tarve voi johtua myös siitä, että lapsen vanhemmat ovat väliaikaisesti kykenemättömiä hoitamaan lastaan. Kiireellinen sijoitus on vakava puuttuminen ihmisten elämään ja tuleekin ajankohtaiseksi vain silloin, kun ei ole mitään muuta mahdollisuutta turvata lapsen tilannetta. (Saastamoinen 2010, 39–40; Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Lastensuojelunkäsikirja. Kiireellinen sijoitus.)

3.2 Sijaishuollon perhehoito osana lapsi- ja perhekohtaista lastensuojelua

Lapsen sijaishuollolla tarkoitetaan huostaanotetun tai kiireellisesti sijoitetun lapsen hoidon ja kasvatuksen järjestämistä kodin ulkopuolella. Sijaishuollon tarkoituksena on turvata lapsen tasapainoinen kehitys ja hyvinvointi sekä auttaa lasten vanhempia heidän kasvatustehtävässään. Lapsen sijaishuolto voidaan järjestää perhehoitona, ammatillisena perhekotihoitona tai laitoshoitona. Lapsen sijaishuollon muotoa valittaessa keskeinen periaate on aina lapsen etu ja yksilöllisten tarpeiden huomioiminen. Sijaishuoltopaikka valitaan aina lapsen tarpeita vastaavaksi. Ennen lapsen sijoittamista kodin ulkopuolelle on selvitettävä, onko lähellä mahdollisuus ottaa lapsi luokseen asumaan tai millä muilla keinoin he voivat osallistua lapsen tukemiseen. Ennen sijoitusta on myös lapsen oma mielipide selvitettävä ja hänen vanhempiaan on kuultava. (L 417/2007; Siun Sote. Lasten, nuorten ja perheiden palvelut. Lastensuojelun sijaishuolto.; Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Lastensuojelunkäsikirja. Sijaishuolto.)

Lastensuojelun perhehoidolla tarkoitetaan lapsen hoidon, kasvatuksen ja muun ympärivuorokautisen huolenpidon järjestämistä kodin ulkopuolella tehtävään sopivassa perheessä. Perhehoidosta säädetään perhehoitolaissa (L 263/2015). Jos lapsen omien vanhempien voimavarat eivät riitä vastaamaan lapsen tarpeisiin, niin perhehoidossa lapsen oikeus kasvaa perheessä mahdollistuu. Perhehoito on laitoshoitoon nähden ensisijainen lapsen sijaishuollon muoto. Lapsen tai nuoren perhehoitajasta käytetään myös nimitystä sijaisvanhempi. Perhehoidon tavoit-

teenä on antaa perhehoidossa olevalle lapselle mahdollisuus kodinomaiseen hoitoon ja läheisiin ihmissuhteisiin. Lapsen perusturvallisuuden ja sosiaalisen kehityksen edistäminen ovat myös perhehoidon tavoitteita. Perhehoidossa lapsella on mahdollisuus saada turvaa, hellyyttä ja ymmärtämystä sekä ohjausta yksilöllisten tarpeidensa ja toivomustensa mukaisesti. Perhehoidolla voidaan myös edistää lapsen myönteisten, pysyvien ja läheisten ihmissuhteiden kehitystä. Perhehoito tukee lapsen suhteita vanhempiin sekä muihin läheisiin ihmisiin. (L 263/2015; Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Lastensuojelunkäsikirja. Perhehoito.)

Vuoden 2018 aikana kodin ulkopuolelle oli sijoitettuna 18 544 lasta ja nuorta. Sijoitettujen lasten ja nuorten määrä kasvoi 2,6 % vuodesta 2017. Vuoden 2018 luvut osoittavat, että kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten osuus oli 1,4 % väestön vastaavasta ikäryhmästä. Näistä kodin ulkopuolelle sijoitetuista lapsista ja nuorista alle 18-vuotiaita oli 15 884. Kaikista kodin ulkopuolelle sijoitetuista oli vuoden aikana huostaanotettuna 10 861 lasta ja kiireellisesti sijoitettuna 4 390 lasta. Sijoitetuista lapsista ja nuorista 41,6 %:lla sijaishuollon muoto oli perhehoito. Vuonna 2018 tehtiin yhteensä 145 880 lastensuojeluilmoitusta ja nämä tehdyt ilmoitukset koskivat 78 875 lasta. Yhtä lasta kohti tehtiin siis keskimäärin 1,8 lastensuojeluilmoitusta. Lastensuojeluilmoitusten määrä on voimakkaassa kasvussa, viime vuodesta ilmoitusten määrä on kasvanut 5 %. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Tilastotietoja suomalaisten terveydestä ja hyvinvoinnista. Tilastohaku.; Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Tilastoraportti 23/2019. Lastensuojelu.)

4 VARHAISKASVATUS SIJOITETUN LAPSEN TUKENA

Varhaiskasvatus on lapsen kasvatuksen, opetuksen ja hoidon muodostama kokonaisuus, joka on suunnitelmallista ja tavoitteellista. Kokonaisuudessa painottuu erityisesti pedagogiikka. Varhaiskasvatusta velvoittavat varhaiskasvatuslaki (L 540/2018) ja varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Varhaiskasvatuksen tavoitteena on tukea lapsen kasvua, kehitystä ja oppimista sekä edistää lasten tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta. Varhaiskasvatuksen tärkeä tehtävä on myös ehkäistä syrjäytymistä sekä tukea lapsen huoltajia kasvatustyössä. Varhaiskasvatusta järjestetään päiväkodin ja perhepäivähoidon lisäksi myös muuna varhaiskasvatuksena kuten kerhotoimintana. Kaikilla alle kouluikäisillä lapsilla on oikeus varhaiskasvatukseen. Lastensuojelulain (L 417/2007) perusteella myös sijoitetulla lapsella on oikeus varhaiskasvatukseen ja lapsen asiakassuunnitelmaan onkin kirjattava, miten sijaishuollon aikana lapsen varhaiskasvatus järjestetään. (Opetushallitus. Kasvatus, koulutus ja tutkimus. Varhaiskasvatus.)

4.1 Varhaiskasvatuksen merkitys sijoitetulle lapselle

Sijoitetun lapsen kokemat traumat näyttäytyvät usein haastavana käyttäytymisenä sekä tuen tarpeena. Päivähoito on traumatisoituneelle ja menetyksiä kokeneelle sijoitetulle lapselle tärkeä paikka saada korjaavia kokemuksia. Päivähoito voikin olla keskeisessä roolissa sijoitetun lapsen selviytymisessä ja hyvinvoinnin tukemisessa. (Välivaara 2010; 2, 7.)

Päiväkodin strukturoitu arki ja toistuvat rutiinit sekä turvalliset ja selkeät rajat tukevatkin lasta jo itsessään. Kaltoinkohdellulle ja laiminlyödyille lapselle, kuten sijoitettu lapsi usein on, säännönmukaisuus, ennakoitavuus ja rutiinit ovatkin hyvin tärkeitä. Ne tuovat sijoitetulle lapselle hänen kaipaamaansa turvallisuuden tunnetta. (Kanninen & Sigfrids 2012, 20–22; Sinkkonen 2008, 103)

Sijoitetun lapsen perustarpeiden tunnistaminen ja kohtaaminen on päiväkodissa tärkeää. Lapsen on tärkeä tuntea olonsa turvalliseksi ja voida luottaa siihen, että

hänen fyysiset ja psyykkiset tarpeensa tulevat tyydytetyksi ennustettavasti. Varhaiskasvatus antaa sijoitetulle lapselle mahdollisuuden osallistua mielekkääseen, pedagogisesti suunniteltuun toimintaan ja olla vuorovaikutuksessa toisten lasten. Lapsella on päivähoitossa myös mahdollisuus sensitiiviseen vuorovaikutukseen varhaiskasvattajien kanssa. Kasvattajan onkin tärkeä tiedostaa sensitiivisen ja kohtaavan vuorovaikutuksen merkitys lapselle, koska se voi toimia merkittävänä suojaavana tekijänä sijoitetun lapsen elämässä. Päiväkodissa kehittyvät myös lapsen sosiaaliset taidot ja tunnepääoma kasvaa. Samoin lapsen itsetunto saa vahvistusta, kun lapsi saa kokemuksen siitä, että ympärillä olevat aikuiset ja kaverit pitävät hänestä. Nämä tärkeät tekijät tuottavat lapsen hyvinvointia ja synnyttävät merkityksellisiä oppimiskokemuksia. (Kanninen & Sigfrids 2012, 20–22, 47; Karila 2006, 5.)

Sijoitetuilla lapsilla on usein haasteita tunne- ja kaveritaidoissa ja varhaiskasvatus on hyvä paikka oppia näitä taitoja. Sijoitettujen lasten kohdalla on erityisen tärkeä kiinnittää huomiota ystävyyssuhteiden muodostumiseen. Vapaan leikin ja leikin edellytysten tarjoamisen lisäksi aikuisen on luovasti kannustettava lapsia toimimaan yhdessä. (Kalliala 2008, 58.) Kanninen ja Sigfrids (2012, 23) toteavat, että varhaiskasvatuksen henkilöstö on keskeisessä asemassa lapsen tunteiden säätelyn tukemisessa. Lapsen hyvinvointiin päiväkodissa vaikuttaa suuresti se, että joku oikeuttaa lapsen tunteet ja tarpeet sellaisina kuin lapsi itse ne kokee. Ikävätkin tunteet pitäisi nähdä viestinä siitä, ettei jokin toimi. Lasta tulee auttaa ikään sopivalla tavalla löytämään oikeita tapoja tunteiden ilmaisuun. Aikuisen säätelyn kautta lapsi vähitellen oppii säätelämään omia tunteitaan.

Varhaiskasvatuksessa on mahdollista havaita lapsen mahdolliset pulmat varhaisessa vaiheessa (Koivunen 2009, 16). Näin myös sijoitetun lapsen tuen tarpeena esiin tulevat traumat voidaan tunnistaa ajoissa ja etsiä niihin tukimuotoja. Varhaiskasvatuslakihan (L 540/2018) velvoittaa laatimaan jokaiselle lapselle oman varhaiskasvatussuunnitelman eli lapsen vasun yhteistyössä lapsen huoltajan ja lapsen kanssa. Suunnitelmaan kirjataan lapsen vahvuudet, voimavarat ja yksilölliset tarpeet. Lisäksi suunnitelmaan tulee kirjata, miten lapsi huomioidaan yksilönä varhaiskasvatuksen toiminnassa. Suunnitelman toteutumista sekä lapsen

tuen tarvetta, riittävyyttä ja tarkoituksenmukaisuutta tulee arvioida ja suunnitella tarkastaa vähintään kerran vuodessa, mutta tarpeen vaatiessa useamminkin.

Varhaiskasvatuksesta nähdään hyötyvän etenkin lasten, joilla on ongelmia kehityksessä ja oppimisessa tai joilla on vaikeat elinolot. Varhaiskasvatuksella on positiivisia vaikutuksia niin lapsen nykyhetkeen kuin lapsen tulevaisuuteen pidemmällä aikavälillä. Varhaiskasvatuksen arvioidaan ennaltaehkäisevän lapsen oppimisvaikeuksia ja syrjäytymistä myöhemmin elämässä tehokkaasti. (Karila 2016, 5; Hiekkavuo & Forsell 2018, 17.) Varhaiskasvatukseen osallistuminen voi siis tasoittaa sijoitetun lapsen koulupolkua ja edesauttaa elämässä selviytymistä monin tavoin.

4.2 Kasvatusyhteistyö

Varhaiskasvatuslain mukaan varhaiskasvatuksen tavoitteena on toimia yhdessä lapsen sekä lapsen vanhemman tai muun huoltajan kanssa lapsen tasapainoisen kehityksen ja kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin parhaaksi sekä tukea lapsen vanhempaa tai muuta huoltajaa kasvatustyössä (L 540/2018). Vanhempien osallisuutta ja vaikuttamismahdollisuuksia tuodaan esille uudessa varhaiskasvatuslaissa aiempaa enemmän. Lisäksi vanhemman tai muun huoltajan mahdollisuutta osallistua ja vaikuttaa lapsen varhaiskasvatukseen nostetaan entistä enemmän esiin. (Pihlaja & Viitala 2018, 125.)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa kasvatusyhteistyön tavoitteeksi määritellään huoltajan ja henkilöstön sitoutuminen yhdessä lapsen terveen ja turvallisen kasvun, kehityksen ja oppimisen edistämiseen. Yhteistyö sisältää sen, että vanhempien kanssa keskustellaan kasvatustyöhön liittyvistä arvoista, tavoitteista ja vastuista. Lasten päivittäiset tapahtumat ja kokemukset jaetaan huoltajan kanssa. Varhaiskasvatussuunnitelmaa laadittaessa vanhempien kanssa käydyllä keskustelulla on suuri merkitys. Lasten huoltajilla tulee olla myös mahdollisuus osallistua varhaiskasvatuksen toiminnan ja kasvatustyön tavoitteiden suunnitteluun ja kehittämiseen henkilöstön ja lasten kanssa yhdessä. Huoltajan kanssa

tulee keskustella lapsen tuen saamisen mahdollisuudesta ja tuen keskeisistä periaatteista. Yhdessä vanhemman kanssa tulee sopia lapselle annettavasta tuesta ja sen toteutusmuodoista. Huoltajalle tulee antaa ajoissa tietoa esimerkiksi pidennetyn oppivelvollisuuden toteuttamiseen liittyvistä asioista. Yhteistyön merkitys huoltajien kanssa korostuu, kun suunnitellaan ja toteutetaan lasten kehityksen ja oppimisen tukea. Luottamuksellinen ilmapiiri mahdollistaa huoltajien ja henkilöstön välisen yhteistyön myös haastavissa tilanteissa, esimerkiksi huolen herätessä lapsen hyvinvoinnista. (Opetushallitus 2018, 34.)

Kasvatusyhteistyö edellyttää jatkuvaa, vastavuoroista ja sitoutunutta vuorovaikutusta varhaiskasvatuksen henkilöstön ja huoltajien välillä. Onnistuneen kasvatusyhteistyön tärkeitä elementtejä on toistensa kunnioittaminen, tasavertaisuus ja keskinäinen luottamus. Yhteistyöstä huoltajien kanssa on tehtävä niin tiivistä ja turvallista, että se kestää myös kipeät asiat. (Karila 2006, 92–94; Leskisenoja 2019, 132.)

Kasvatusyhteistyössä yhdistyy huoltajien asiantuntemus lapsesta ja kasvattajan yleinen asiantuntemus lapsen kehityksestä. Työntekijän on tärkeä saada huoltajilta lapseen liittyvää tietoa, joka ei näy päiväkodissa. Huoltajat pystyvät kertomaan millainen lapsi on kotioloissa. Mitkä asiat kotona sujuvat hyvin ja missä on ehkä pulmia. (Koivunen 2009, 152; Pihlaja & Viitala 2018, 131.) Tämä tieto on ensiarvoisen tärkeää, jotta kasvattaja pystyy toimimaan lapsen parhaaksi. Niin päivittäiset keskustelut kuin lapsen varhaiskasvatussuunnitelman yhteydessä käydyt keskustelut ovat tässä ensiarvoisen tärkeitä. Tieto siirtyy parhaiten, kun henkilökunnan ja huoltajien välillä vallitsee luottamus ja avoin vuorovaikutus.

Vastuu yhteistyöstä ja yhteistyön edellytysten luominen on aina varhaiskasvatuksen henkilöstöllä. Yleensä huoltajat ovat mielellään mukana lastansa koskevassa yhteistyössä, mutta perheellä voi myös olla erinäisiä syitä, joiden vuoksi osallistuminen ei aina ole mahdollista. Tällaisessa tilanteessa on varhaiskasvattajan tehtävä miettiä keinoja, miten saada yhteys perheeseen muodostumaan ja säilymään. Onnistunut yhteistyö vaatiikin kasvattajalta hienotunteisuuden lisäksi kykyä ymmärtää perheen tilannetta ja nähdä millainen yhteistyömuoto kullekin perheelle on tarpeen. (Koivunen 2009, 152; Pihlaja & Viitala 2018, 127.)

Sijoitetun lapsen kohdalla edellä kuvattu kasvatusyhteistyö toteutuu sijaisvanhemman ja varhaiskasvatuksen välillä. Valkosen (2014, 115) mukaan sijaisvanhemmat kokevat, vaitiolovelvollisuuden hankaloittavan lasten asioiden hoitamista. Perhehoitajia sitovat lain (L 812/2000) mukaan elinikäinen salassapito- ja vaitiolovelvollisuus. Sijaisvanhempi joutuu siis eri tavalla mietittämään, mitä voi lapsesta päiväkodissa kertoa ja miten tämä vaikuttaa myös kasvatusyhteistyöhön.

Lapsen näkökulmasta toimivassa kasvatusyhteistyössä yhdistyy lapselle rakkaiden ja tärkeiden ihmisten, huoltajien ja hoitajien ymmärrys ja tieto lapsesta. Lapsi tarvitsee kokemuksen siitä, että häntä hoitavilla aikuisilla on hyvä ja toimiva yhteys ja yhteistyössä he pyrkivät toimimaan hänen hyvinvointinsa parhaaksi. Huoltajien ja varhaiskasvattajien yhteistyön tavoite on lapsen hyvinvointi, joka onnistuu parhaiten yhteistyötä tekemällä. Ilman huoltajien tukea ja hyvää yhteistyötä on haastavaa auttaa lasta. Lapsen hyvinvoinnin turvaamisen ohella tärkeä yhteistyön tavoite on koko perheen hyvinvoinnin säilyminen ja lisääntyminen. (Kanninen & Sigfrids 2012, 137; Pihlaja & Viitala 2018, 130.)

Toimiva yhteistyö huoltajien kanssa lisää myös varhaiskasvatuksen työntekijöiden hyvinvointia. Yhteistyöllä on mahdollista saada onnistumisen kokemuksia työssään, joka lisää tyytyväisyyttä työhön. Huoltajilta saatu positiivinen palaute ja lapsen kehityksestä iloitseminen vahvistavat kasvattajan omaa ammatillisuutta. (Pihlaja & Viitala 2018, 135.)

4.3 Monialainen yhteistyö

Puhuttaessa ammattilaisten ja asiantuntijoiden toimimisesta yhdessä käytetään monia eri käsitteitä, kuten moniammatillinen, monitahoinen tai monialainen yhteistyö. Isoherrasen mukaan moniammatillinen yhteistyö on sosiaali- ja terveystieteiden eräänlainen sateenvarjokäsite, joka pitää sisällään monenlaisia määritelmiä sekä viitekehyksiä määrittelijän orientaatiosta riippuen (Isoherranen 2012,19). Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa ja varhaiskasvatuslaissa (L

540/2018) käytetään käsitettä monialainen yhteistyö, joten puhumme opinnäyte-työssämme monialaisesta yhteistyöstä.

Varhaiskasvatuksessa lapsen arviointiin ja tuen tarpeen suunnitteluun sekä järjestämiseen tarvitaan usein lapsen itsensä, hänen huoltajiensa ja varhaiskasvatuksen ammattilaisten lisäksi myös muita eri alojen ammattilaisia eli monialaista yhteistyötä. Tavallisimpia varhaiskasvatuksen yhteistyökumppaneita ovat koulu sekä sosiaali- ja terveystyöpalvelut. Yhteistyössä on noudatettava tietojen antoa ja salassapitoa koskevia säännöksiä. Yhteistyötä ohjaa ennen kaikkea lapsen edun ensisijaisuus. (Turja 2017, 152.)

Sijoitetulla lapsella on usein tuen tarvetta ja päiväkodissa lapsen tukea suunniteltaessa ja järjestettäessä tarvitaan monialaista yhteistyötä. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa määritellään monialaisen yhteistyön tavoitteeksi varmistaa varhaiskasvatuksen toteuttaminen toimintayksiköissä lapsen tarpeita vastaaviksi. Yhteistyö saa korostuneen piirteen, kun jollain taholla herää huoli lapsen kehityksestä tai hyvinvoinnista. Yhteistyö korostuu myös, kun lapsen tukea suunnitellaan tai järjestetään (Opetushallitus 2018, 35.) Lapsen tukea suunnitellessa verkostopalaverissa voi olla huoltajien ja varhaiskasvatuksen opettajan lisäksi esimerkiksi varhaiskasvatuksen erityisopettaja, eri alojen terapeutteja, psykologi ja sosiaalityöntekijä, aina lapsen tilanteesta riippuen.

Lastensuojelulaki (L 417/2007) velvoittaa sijoitetun lapsen kohdalla asioista vastaavaa sosiaalityöntekijää tai muuta lastensuojelun työntekijää tekemään yhteistyötä varhaiskasvatuksen tai muun lapsen opetuksen järjestäjän kanssa, kun lapsen kodin ulkopuolelle sijoitusta valmistellaan ja sijoituksen aikana. Samoin lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavan työntekijän on tehtävä yhteistyötä varhaiskasvatuksen kanssa. (Terveystyö ja hyvinvoinnin laitos. Lastensuojelunkäsikirja. Lapsen oikeudet sijaishuollossa.)

Verkostotyöllä on suuri merkitys varhaiskasvatukselle ja muille osapuolille, jotta vältyttäisiin työn päällekkäisyydeltä ja samaa lasta koskevilta ristiriitaisilta viesteiltä. Kaikilla osapuolilla on myös samalla mahdollisuus oppia toisiltaan ja lapsesta saa mahdollisimman kokonaisvaltaisen näkemyksen. Varhaiskasvatuksen

henkilöstö on useimmiten aktiivinen yhteistyössä verkostojen kanssa. Samanlaiset odotukset muilta verkoston jäseniltä voi aiheuttaa turhaumista, jos muiden tahojen aktiivisuus vaihtelee. (Koivunen 2009, 13.)

Sijoitetun lapsen kohdalla monialainen yhteistyö on tärkeää, kun tehdään päätöksiä esimerkiksi lapsen sijoituksen jatkumisesta. Sosiaalityöntekijällä tulee olla mahdollisuus tukeutua muiden alojen ammattilaisiin kuten lastenneuvola, perheneuvola ja varhaiskasvatus. Nämä tahot ovat sosiaalihuollon apuna perustehtäviensä ja mahdollisuuksiensa mukaan. Sijoitetulla lapsella voi olla yhteyksiä moneen eri tahoon, jotka eivät välttämättä ole tietoisia toisistaan. Yhteydenpito voi olla heikkoa ja toiminta päällekkäistä. Lastensuojelun työntekijän tehtävänä onkin koordinoida työskentelyä näiden tahojen välillä sekä saada aikaa toimiva yhteistyö perheen ja eri tahojen välille. Verkostotyön haasteet välttääkseen olisi tärkeää, että verkostoissa mietittäisi jokaisen tahon odotuksia ja merkitystä kullekin osapuolelle. Tärkeää on sopia myös yhteisistä pelisäännöistä. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Lastensuojelunkäsikirja. Moniammatillinen yhteistyö huostaanoton näkökulmasta; Koivunen 2009, 13.)

Sujuva yhteistyö edellyttää luottamuksen rakentumista ja sitä, että sosiaalityöntekijä on tavoitettavissa. Näin ei kuitenkaan aina ole, vaan sosiaalityöntekijöiden tavoitettavuus on toisinaan haasteellista. Sijaisvanhemmat toivovat aktiivisempaa yhteydenpitoa sosiaalitoimen puolelta. Sosiaalityöntekijöiden toivotaan osallistuvan lapsen palavereihin päiväkodissa ja koulussa, koska sijaisvanhemmat usein kokevat, ettei heillä itsellään aina ole valtuuksia toimia ja päättää lasta koskevista asioista. (Ahonen 2014; 42–44, 131–132.)

5 SIJOITETUN LAPSEN KIINTYMYSSUHTEET, TUNNE-ELÄMÄ JA VUOROVAIKUTUSSUHTEET

Sijoitettu lapsi on kokenut vähintäänkin yhden kiintymyssuhteen katkoksen. Kiintymyssuhteen katkeamista pidetään traumaattisena ja sen seuraukset voivat olla hyvinkin haitallisia. Kiintymyssuhteen katkoksen lisäksi vain harva sijoitetuista lapsista on saanut tyydyttävää ja turvallista vuorovaikutusta varhaislapsuudessaan. Kun lapsi sijoitetaan, hän tuo turvattomat kiintymyssuhdemallinsa mukanaan uusiin olosuhteisiin. Tämä asettaa paljon vaatimuksia aikuisille, joiden tehtävänä on tarjota sijoitetulle lapselle korvaavia ja korjaavia vuorovaikutuskokemuksia. Tästä syystä kaikkien, jotka hoitavat sijoitettuja lapsia, olisi hyvä tietää erilaisten kiintymyssuhteiden luonteesta ja erityispiirteistä. (Sinkkonen 2012, 273.)

5.1 Kiintymyssuhdeteoria

Kiintymyssuhdeteoria perustuu brittiläisen psykiatrin ja psykoanalyytikon John Bowlbyn ajatuksiin. Teorian mukaan pieni lapsi kaipaa turvaa ja kiintyy sen vuoksi lähimpään saatavilla olevaan aikuiseen. Lapsella on synnynnäinen tarve kiinnittyä hoivaajaansa, koska viisaamman ja kokeneemman yksilön lähellä oleminen on suorastaan hengissä säilymisen ehto. Tämä kiintymyssuhde voi olla turvallinen, välttelevä tai ristiriitainen. Turvallisesti kiintynyt lapsi luottaa hoivaajaansa ja uskaltaa ilmaista kaikenlaiset tunteensa. Välttelevästi kiintynyt kantaa huolta muiden tunteista, mutta hänellä voi olla hankaluuksia ilmaista omia ikäviä tunteitaan. Ristiriitaisessa kiintymyssuhteessa vuorovaikutus on kuohahtelevaa ja epävaakaata. (Sinkkonen 2018, 38–39, 46.)

Lapsen kehitykseen varhaisilla hoivakokemuksilla on kauaskantoisia vaikutuksia. Kiintymyssuhdeteoriassa korostetaan varhaisten kokemusten ja vuorovaikutussuhteiden merkitystä. Kiintymyssuhdeteoriassa läheisten, turvallisten ja pysyvien kiintymyssuhteiden merkitystä korostetaan lapsen terveen kehityksen perustana. Kun lapsi sijoitetaan, tulee pysyviin kiintymyssuhteisiin katkos. Lastensuojelun

toimenpiteinä tehdyissä sijoituksissa, lapselta voi puuttua lisäksi kokonaan kokemus turvallisista kiintymyssuhteista. Lapsen huostaanoton ja sijoituksen tavoitteena on tarjota lapselle kasvuympäristö, joka suojaa hänen kehitystään. Parhaimmillaan perhehoito voi tarjota lapselle mahdollisuuden turvallisiin ja pysyviin kiintymyssuhteisiin. (Kalland 2011, 207.)

Kiintymyssuhteen laatu kertoo sen, miten eri lailla lapset voivat vastata traumakokemukseen. Kiintymyssuhdeteoria auttaa ymmärtämään, miksi trauman kokeneet lapset eroavat toisistaan. Trauman kokeneiden lapsien eroavaisuudet voivat näyttäytyä esimerkiksi siinä, millaisia selviytymiskeinoja he käyttävät, kuinka voimakkaita heidän tunneilmaisunsa ovat, miten nopeasti he rauhoittuvat ja keneen he tukeutuvat hädän hetkellä. (Silven 2010, 137.)

Lapsen sosiaalisen ja emotionaalisen kehityksen kannalta varhaisen kiintymyssuhteen laadulla on merkitystä. On todettu, että turvallisella kiintymyssuhteella on yhteys kykyyn sietää stressiä ja turhautumista. Turvallisesti kiintynyt lapsi kykenee myös vastavuoroisuuteen, hän hallitsee ärsykeitä paremmin ja hän pystyy eläytymään toisen ihmisen tunteisiin. Näistä ominaisuuksista on hyötyä, kun lapsi solmii suhteita toisiin lapsiin esimerkiksi päiväkodissa. (Sinkkonen 2001, 52.)

5.2 Häiriintyneet kiintymyssuhteet ja sijoitetun lapsen oireilu

Sijoitetulla lapsella voi olla vaikean taustansa vuoksi kiintymyssuhdehäiriö jo ennen sijoitusta. Lisäksi huostaanotto on aina vaikea ja epätyypillinen kokemus lapsen elämässä. Lapsi saattaa reagoida huostaanottoon hyvin voimakkaasti, vaikka hän olisikin kasvanut turvallisissa oloissa. Oletettavasti sitäkin hankalampaa huostaanotto on lapselle, jolla on kielteisiä kokemuksia eikä hänellä ole kykyä tai mahdollisuutta työstää tapahtumia. Sijoitus on siis omiaan aiheuttamaan lapselle kiintymyssuhdehäiriöitä. Lapsen sijoittaminen kodin ulkopuolelle voi kuitenkin olla välttämätöntä lapsen kehityksen tai jopa henkiin jäämisen turvaamiseksi. (Kalland 2011, 208.)

Kiintymyssuhteissaan vaurioituneen lapsen on vaikea luottaa aikuisiin ja tämä vaikeuttaa heidän kiinnittymistään ihmissuhteisiin. Tällaiset haasteet voivat näyttyä vaikeutena pyytää apua, häpeän tunteina, läheisyyden välttelemisenä sekä lapsen ankaruutena itseään kohtaan. Turvattomassa kiintymyssuhteessa kasvaneella lapsella voi olla vaikeuksia luottaa itseensä ja omiin kykyihinsä. Lisäksi hänen voi olla vaikea ottaa vastaan huolenpitoa ja hoivaa. Häiriintyneen kiintymyssuhteen oireita ovat myös lapsen hajanainen levottomuus, pelokkuus ja äkillinen poissaolevuus. (Sinkkonen & Korhonen 2015, 257.)

Sijoitetut lapset ovat altistuneet kiintymyssuhdehäiriöille ja traumaattisille kokemuksille. Näistä kokemuksista johtuva lapsen oireilu näkyy myös varhaiskasvatuksen arjessa. Usein lapsen oireilu koetaan ongelmalliseksi ja sen edessä ollaan hämmentyneitä ja osaamattomia. Tulisi kuitenkin aina muistaa, että lapsi yrittää kertoa jotain käyttäytymisellään. Lapsen oireilua tulisi yrittää ymmärtää lapsen tapana kertoa kokemuksistaan ja tuntemastaan tuskasta. Näin lapsen oireilua ja käyttäytymistä on helpompi kestää ja sanoittaa lapsen kannalta ymmärrettävään muotoon. Ainoa keino tulkita lapsen oireilua on tuntea lapsen varhaiset vaiheet ja hänen taustansa hyvin. Siksi onkin tärkeää, että lapsen historia ja tausta on kartoitettu mahdollisimman tarkkaan. Niin sijaisvanhemmilla kuin varhaiskasvattajilla tulisi olla riittävästi tietoa lapsen taustasta ja myös kiintymyssuhteista, jotta he pystyvät ymmärtämään lapsen käytöstä ja vastaamaan siihen lapsen kehitystä tukevalla tavalla. (Kalland 2003, 233.)

Varhaisissa kiintymyssuhteissaan vaurioituneelle lapselle annetaan sijoituksen myötä mahdollisuus luoda turvallisia ja pysyviä tunnesiteitä. Varsinkin jos sijoitus tehdään lapsen edun mukaisesti. Turvallisten tunnesiteiden luomista voi kuitenkin hankaloittaa sijoituksen väliaikaisuuden tunne. Uskaltaako lapsi kiintyä ja kiinnittyä sijaisperheeseen, jos hän ei tiedä onko sijoitus pysyvä. Ja toisaalta uskaltavatko sijaisvanhemmat kiintyä ja sitoutua lapseen, jos he eivät tiedä, kuinka pitkään lapsi saa olla heillä. Sijoitetulle lapselle on tärkeää, että hän voi luottaa sijaisvanhempien sitoutuneisuuteen ja siihen, että hänestä pidetään huolta. Sijoitetun lapsen kasvua, kehitystä ja hyvinvointia tukevat pysyvät ihmissuhteet ja tunne siitä, että hän kuuluu sijaisperheeseen. (Kalland 2011, 209–210, 212; Tuovila 2008, 49; Bäck-Kiianmaa & Hakkarainen 2008, 127.)

Lapsi, joka on kiintymyssuhteissaan vaurioitunut, ei kykene automaattisesti hyödyntämään hyvää kasvuympäristöä. Sijoitetun lapsen tunne-elämän sietämättömät ja hänelle itselleenkin usein käsittämättömät tunnemyrskyt sekä käsittelemättömät kipupisteet kuormittavat ja myös vaurioittavat hänen vuorovaikutussuhteitaan. Lapsen lähellä olevat aikuiset joutuvat hämmentävään tilanteeseen, joka aiheuttaa voimattomuuden tunnetta, pettymystä ja joskus suuttumustakin. Nämä aikuisten reaktiot vahvistavat entisestään lapsen toimimattomia vuorovaikutusmalleja. (Kalland 2011, 212–213.)

6 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Tämän opinnäytetyömme tarkoituksena on analysoida sijaisvanhemmilta ja varhaiskasvatuksen henkilöstöltä kyselyillä kerättyä tietoa sijoitetusta lapsesta varhaiskasvatuksessa. Tarkoituksena on kartoittaa ja tuottaa tietoa varhaiskasvatuksen henkilöstön sekä sijaisvanhempien ajatuksista ja kokemuksista sijoitettujen lasten varhaiskasvatuksesta ja yhteistyöstä lastensuojelun kanssa.

Opinnäytetyömme tutkimuksellisenä tavoitteena on tuottaa tietoa, jonka avulla voidaan lisätä varhaiskasvatuksen ammattilaisten osaamista ja edistää sijoitettujen lasten asemaa ja oikeuksia yksilölliseen tukeen varhaiskasvatuksessa. Tuottamamme tiedon avulla toimeksiantaja voi kartoittaa kehittämistyössä huomioon otettavia asioita ja kehittää omaa toimintaansa.

6.1 Tutkimuskysymykset

Tutkimuskysymyksemme ovat:

1. Millaisia haasteita sijoitetuilla lapsilla on varhaiskasvatuksessa?
2. Mitä asioita tulisi ottaa huomioon sijoitetun lapsen varhaiskasvatuksessa?
3. Miten monialainen yhteistyö näyttäytyy?

Opinnäytetyössämme haluamme ottaa selvää, millaisia haasteita varhaiskasvatuksessa on havaittavissa sijoitettujen lasten osalta tällä hetkellä ja mitkä ovat ne osa-alueet, joita tulisi kehittää tulevaisuudessa, jotta sijoitetut lapset saisivat tarvitsemaansa tukea varhaiskasvatuksessa. Tarkoituksenamme on myös selvittää, millaisia kokemuksia varhaiskasvattajilla on sijoitettujen lasten ja heidän perheidensä kanssa työskentelystä. Lisäksi olemme kiinnostuneita, miten sijaisperheet ovat kokeneet sijoitetun lapsen varhaiskasvatuksen sekä millaista tukea he ovat saaneet ja miten yhteistyö on heidän näkökulmastaan sujunut.

6.2 Laadullinen tutkimus

Tutkimusotteet on mahdollista luokitella monin eri tavoin. Yleisin tapa on jakaa tutkimusotteet laadulliseen ja määrälliseen tutkimukseen. Jako ei kuitenkaan ole yksiselitteinen vaan riippuu koulukunnasta ja siitä, mistä näkökulmasta luokittelua tarkastellaan. Ongelman luonne eli tutkimuskysymykset määrittävät tutkimusotteen valinnan. (Kananen 2017, 38–39.)

Toteutamme opinnäytetyömme kvalitatiivisena eli laadullisena tutkimuksena, koska tarkoituksenamme on kartoittaa sijaisperheiden sekä varhaiskasvatuksen henkilöstön kokemuksia, ajatuksia ja näkemyksiä sijoitetusta lapsesta varhaiskasvatuksessa. Laadullisessa tutkimuksessa pyritään erityisesti kuvaamaan jostain tapahtumaa tai ilmiötä, antamaan teoreettisesti mielekäs tulkinta jollekin ilmiölle tai ymmärtämään tiettyä toimintaa (Tuomi & Sarajärvi 2018, 98).

Laadullisten menetelmien käyttäminen tutkimuksessa on huomattavasti lisääntynyt eri tieteenaloilla. Laadullinen tutkimusote sisältää lukuisia erilaisia suuntauksia. Laadullinen tutkimus sisältää erilaisia tiedonhankinta- ja analyysimenetelmiä sekä erilaisia tapoja tulkita aineistoja. Ei ole yhtä oikeaa tapaa tehdä laadullista tutkimusta, vaan oma tutkimusreitti muodostuu monien valintojen perusteella. Laadullisessa tutkimuksessa vaihtoehtoja etenemiseen on runsaasti ja se on aina omanlaisensa versio tutkittavasta ilmiöstä. (KvaliMOTV. Menetelmäopetuksen tietovaranto. Johdatus kvalitatiivisen tutkimuksen oppimisympäristön käyttöön ja perusteisiin.)

6.3 Aineiston keruu

Saimme valmiin aineiston Pesäpuulta opinnäytetyötämme varten. Pesäpuu on toteuttanut kaksi erillistä strukturoitua kyselyä 1.3. ja 15.4.2019 välisenä aikana. Varhaiskasvattajille ja sijaisvanhemmille oli molemmille omat erilliset kyselylomakkeet, jotka sisälsivät avoimia kysymyksiä (liite 1) ja (liite 2). Kyselyt ovat olleet saatavilla ja täytettävissä sosiaalisen median eri kanavilla. Pesäpuun omilla sivuilla on ollut uutinen kyselyistä ja mahdollisuus vastata kyselyyn. Kyselyä jaettiin

myös esimerkiksi varhaiskasvatuksen ammattilaisille suunnatussa Facebook ryhmässä ja muilla kanavilla, joista kyselyn kohderyhmää on ajateltu tavoitettavan. Kyselyn voi määritellä menettelytavaksi, jossa tiedonantajat itse täyttävät heille esitetyn kyselylomakkeen (Tuomi & Sarajärvi 2018, 85). Kyselyyn vastattiin nimettömänä, joten aineisto ei sisällä henkilötietoja tai muita salassa pidettäviä tunnistetietoja. Alkuperäinen aineisto on Pesäpuulla, kuten myös aineiston omistusoikeus. Saimme Pesäpuulta käyttöoikeuden aineistoon opinnäytetyömme tekemisen ajaksi. Prosessin ajan sitoudumme pitämään huolen siitä, että aineisto säilyy turvassa, eikä pääse ulkopuolisten käsiin. Hallussamme olevan aineiston hävitämme opinnäytetyön valmistuttua asianmukaisesti. Pesäpuu arkistoi alkuperäisen aineiston ilman tunnistetietoja.

Lähtökohtana kyselylle on ollut Pesäpuun tarve koota oman kehittämistyönsä tueksi sijaisvanhempien ja varhaiskasvatuksen henkilöstön ajatuksia ja kokemuksia sijoitetusta lapsesta varhaiskasvatuksessa. Sijoitetut lapset ovat usein eläneet haavoittuvissa olosuhteissa sekä kokeneet menetyksiä ja muutoksia, joilla voi olla vaikutusta heidän kehitykseensä ja tapaansa olla vuorovaikutuksessa toisten kanssa. Kyselyllä haluttiin kartoittaa, mitä varhaiskasvatuksessa työskentelevien olisi tärkeää tietää sijoitettujen lasten kokemusmaailmasta, tarpeista ja elämästä sijaishuollon perhehoidossa. Pesäpuun kehittämistyön tavoitteena on vahvistaa varhaiskasvatuksen ammattilaisten osaamista, tiivistää yhteistyötä sekä edistää sijoitettujen lasten asemaa ja oikeuksia yksilölliseen tukeen päivähoidossa.

Internetissä tapahtuvan kyselyn haasteena on joustamattomuus. Kyselyssä ei ole mahdollisuutta oikaista väärinkäsityksiä, toistaa tai selventää kysymyksiä eikä myöskään käydä keskustelua kyselyyn vastanneen kanssa. Vaan kaikki vastaajat saavat samanlaisen kyselylomakkeen ja oletus on, että vastaajat haluavat, kykenevät ja osaavat ilmaista itseään tarkoittamallaan tavalla kirjallisesti. Haasteena voi olla myös vastaamattomuus ja kyselyn avoimet vastaukset saattavat olla niukkasanaisia. Nettikyselyn vahvuuksia taas on se, että vastaaja voi vastata kyselyyn silloin kun hänellä on siihen aikaa ja mahdollisuus sekä hän voi rauhassa tutustua kyselyn aiheeseen ja kysymyksiin. Kysely on myös edullinen ja vähän aikaa vievä aineistonkeruumuoto. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 85–86.)

Laadullisessa tutkimuksessa on tärkeää, että kyselyyn vastaajat tietävät mahdollisimman paljon tutkittavasta ilmiöstä tai heillä on kokemusta asiasta. Pesäpuun kyselyn kohderyhmä oli selkeä ja harkittu. Kyselyyn vastasivat sijaisvanhempia ja varhaiskasvatuksen henkilökuntaa. Sijaisvanhemmilta vastauksia tuli 24 ja varhaiskasvatuksen henkilöstöltä 34 kappaletta. Vastausten laajuus vaihteli muutamman sanan vastauksista pitkiinkin kuvauksiin. Ajatellaan, että aineiston koko on opinnäytetyömme kannalta riittävä. Vastauksia lukiessa huomasimme, ettei vastauksista noussut enää juurikaan uutta tietoa, joka kertoo aineiston riittävydestä. Opinnäytetyössä ratkaisevaa ei myöskään ole aineiston koko vaan tulkin-tojen kestävyys ja syvyys (Eskola & Suoranta 2014, 62).

Valmiina saatu aineisto säästi meiltä aikaa. Meidän ei tarvinnut miettiä ja muotoilla kysymyksiä kyselyä varten, joka voi olla paljonkin aikaa vievä vaihe. Meidän aikaamme ei myöskään mennyt kyselyn vastausten odotteluun. Toisaalta taas valmiina saatu aineisto ja se, että kysymykset ovat toisten muotoilemia ja tekemiä, tuo aineistoon omat haasteensa. Etenkin kun kyselyn kohdalla tarkentavien kysymysten teko haastateltaville ei ole mahdollista.

6.4 Aineiston analysointi

Analyysimenetelmien avulla tutkimusaineistosta pyritään löytämään vastaukset tutkimuskysymyksiin. Tutkimusote ja aineistonkeruumenetelmä määrittävät analyysimenetelmän valintaa. Sisällönanalyysi on hyvin tyypillinen laadullisen tutkimuksen analyysimenetelmä. (Kananen 2017, 68.)

Opinnäytetyömme laadullisen aineiston eli kyselyjen analysoinnissa käytämme menetelmänä aineistolähtöistä sisällönanalyysia. Sisällönanalyysi on laadullisen tutkimuksen perusanalyysimenetelmä, jota voidaan pitää joko yksittäisenä metodina tai väljänä teoreettisena kehyksenä. Sisällönanalyysin avulla voidaan käsitellä erilaisia dokumentteja ja aineistoja. Pyrkimyksenä on saada tutkittavasta ilmiöstä kuvaus tiivistetyssä ja yleisessä muodossa. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 91, 103.)

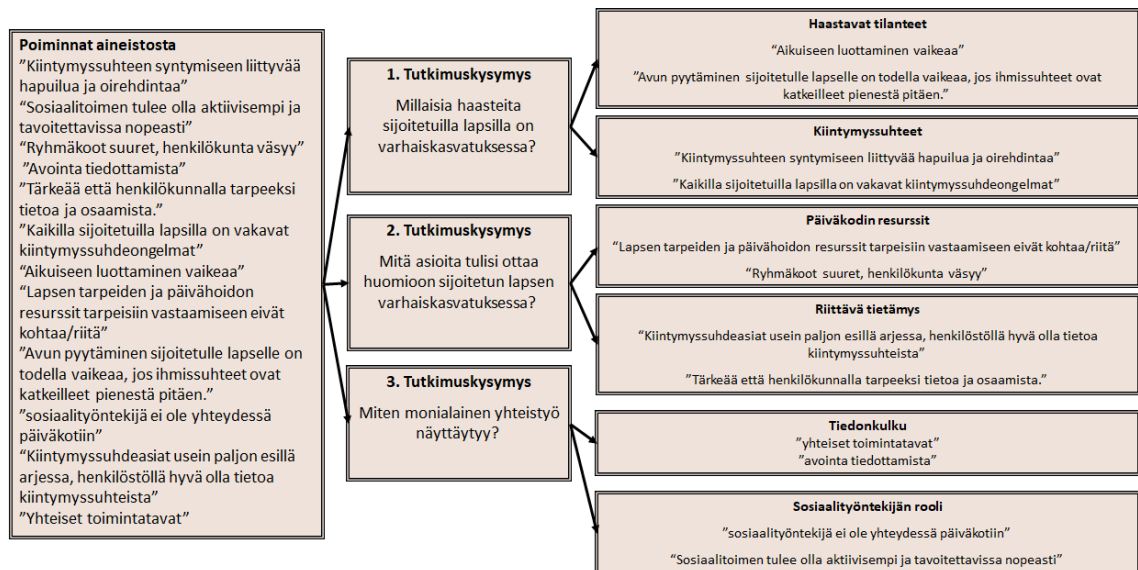
Tutkija Timo Laine on esittänyt rungon kuvaamaan laadullisen tutkimuksen analyysin etenemistä. Rungon mukaisesti ensin päätetään, mikä aineistossa on kiinnostavaa. Valitaan jokin tarkkaan rajattu ilmiö. Se, mistä juuri tässä tutkimuksessa ollaan kiinnostuneita, näkyy tutkimuksen tarkoituksesta ja tutkimuskysymyksistä. Seuraavaksi aineisto käydään läpi ja siitä erotellaan ja merkitään ne asiat, jotka sisältyvät tehtyyn rajaukseen. Kaikki tutkimukselle epäolennaiset asiat jäävät pois. Rajaus on tärkeää ja oleellista, sillä kaikkia asioita ei voi tutkia yhden tutkimuksen puitteissa. Sitten kerätään merkityt asiat yhteen ja erotetaan muusta aineistosta. Eroteltu aineisto luokitellaan, teemoitetaan tai tyypitetään. Luokittelua on pidetty yksinkertaisimpana tapana järjestää aineisto. Siinä aineistosta määritellään erilaisia luokkia. Teemoittelu on aineiston pilkkomista ja ryhmittelyä erilaisten aihepiirien mukaan. Teemoittelun ideana on etsiä tiettyä teemaa kuvaavia näkemyksiä aineistosta. Tyypittely on aineiston ryhmittelyä tietyiksi tyypeiksi. Tyypittelyssä joukko tiettyä teemaa koskevia näkemyksiä tiivistetään yleistykseksi. Lopuksi kirjoitetaan raportoitu yhteenveto analyysin vaiheista. (Tuomi & Sarajarvi 2018, 104–107.)

Saimme Pesäpuulta käyttöömmme valmiiksi litteroidut aineistot pdf-tiedostoina. Aineisto sisälsi kaksi erillistä kyselyä. Varhaiskasvatuksen henkilöstölle suunnattu kysely oli laajuudeltaan 18 sivua ja sijaisvanhemmille suunnattu kysely oli 12 sivua. Molemmat aineistot oli kirjoitettu fontilla Arial ja fonttikoko oli 7,5.

Etenimme sisällönanalyysiä tehdessämme edellä esitellyn Laineen runkoa mukaillen. Aloitimme aineistomme analysoinnin lukemalla aineiston läpi tarkasti ja useaan kertaan. Poimimme vastauksista ilmaisuja, jotka tuntuivat mielestämme tutkimuskysymysten kannalta oleellisilta. Teimme tämän vaiheen molemmat omilla tahoillamme ja lopuksi vertasimme tekemiämme poimintoja. Näin pyrimme lisäämään analyysin luotettavuutta. Lopuksi keräsimme aineistosta poimimamme ilmaisut yhteen ja erotimme ne muusta aineistosta.

Pyrkimyksenämme on analyysin avulla löytää vastauksia tutkimuskysymyksiimme, joten päätimme tehdä aineiston ryhmittelyn tutkimuskysymyksiensä perusteella. Ryhmittely luo alustavia kuvauksia tutkittavasta ilmiöstä sekä myös pohjan

tutkimuksen perusrakenteelle (Tuomi & Sarajärvi 2009, 110–113). Näin toimimalla saimme tehtyä selkeän rajauksen ja eroteltua aineistosta tutkimuksemme kannalta oleelliset asiat. Jaottelimme alkuperäisilmaukset tutkimuskysymyksiin alle. Ilmauksista alkoikin pian löytyä selkeitä teemoja, joiden avulla jaottelimme ilmaisut erilaisten aihepiirien alle. Alla oleva kuvio 2 havainnollistaa tekemäämme teemoittelua.

Kuvio 2. Esimerkki aineiston teemoittelusta.

Näin saimme aineiston tiivistymään pienemmäksi kokonaisuudeksi ja erotimme tutkimuksen kannalta olennaisen tiedon. Sisällönanalyysit teimme erikseen kummallekin aineistolle. Huomattuamme aineistojen tulosten samankaltaisuuden päädyimme esittelemään tulokset yhdessä. Esittelemme tulokset kuitenkin niin, että lukijalle tulee selväksi, mitä nousi varhaiskasvatuksen henkilöstön ja mitä sijaisvanhempien vastauksista.

Tästä valikoidusta tiedosta muodostimme teoreettisia käsitteitä, joista teimme johtopäätöksiä. Näin pyrimme ymmärtämään, millaisia merkityksiä tutkittavat antavat asioille. Lopuksi käsitteitä yhdistämällä muodostimme vastaukset tutkimuskysymyksiimme. Peilasimme saamiamme tuloksia aiempiin tutkimuksiin ja kirjoitamaamme teoriaosuuteen. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 110–113.)

6.5 Luotettavuus ja eettisyys

Eettisyys on myös osa tutkimuksen luotettavuutta ja laatua (Tuomi & Sarajärvi 2009, 151). Opinnäytetyöprosessin alussa tutustuimme Tutkimuseettisen neuvottelukunnan (TENK) normistoon tutkimuksen hyvästä eettisestä käytännöstä. Näiden suositusten takana on lainsäädäntö sekä tiedeyhteisön kansainväliset ja kansalliset tutkimuseettiset suositukset, linjaukset ja periaatteet. Kaikki ammattikorkeakoulut noudattavat tätä ohjetta Hyvästä tieteellisestä käytännöstä ja sen loukkausepäilyjen käsittelemisestä Suomessa. (Arene. Ammattikorkeakoulujen opinnäytetöiden eettiset suositukset.) Näitä ohjeita pyrimme noudattamaan koko opinnäytetyön prosessin ajan. Seuraavaksi kirjoittamme auki, miten opinnäytetyössämme nämä ohjeet näkyvät.

Teimme yhteistyötahomme Pesäpuu ry:n kanssa yhteistyösopimuksen ennen opinnäytetyön aloittamista ja sitouduimme saattamaan opinnäytetyömme loppuun kevääseen 2020 mennessä. Allekirjoitimme myös salassapitosopimuksen. Saimme Pesäpuulta käyttöoikeuden aineistoon opinnäytetyömme tekemisen ajaksi ja prosessin ajan sitouduimme pitämään huolen siitä, että aineisto säilyy turvassa, eikä pääse ulkopuolisten käsiin. Hallussamme olevan aineiston hävitämme opinnäytetyön valmistuttua asianmukaisesti. Pesäpuu arkistoi alkuperäisen aineiston ilman tunnistetietoja. Toimeksiantajalta meille oli prosessin ajan kaksi nimettyä mentoria, joilta saimme tukea ja työelämänäkökulmaa opinnäytetyömme tekemiseen. He myös kommentoivat työtämme prosessin eri vaiheissa.

Opinnäytetyömme aineisto ei sisältänyt tunnistetietoja, joten tältä osin eettiset kysymykset eivät koskeneet meitä. Valmiina saatu aineisto myös jätti pois joitakin eettisiä kysymyksiä. Pesäpuu oli kyselyn saatekirjeessä kertonut, mihin kyselyn tuloksia käytetään ja kaikkien vastaajien osallistuminen perustui vapaaehtoisuuteen.

Kanasen mukaan (2017, 77) opinnäytetyössä on tärkeää perustella tulokset ja näin varmistaa, että ne pitävät paikkansa. Tärkeää on myös kirjata näkyviin ja perustella kaikki tutkimusprosessin eri vaiheissa tehdyt menetelmävalinnat. Miksi

valittiin juuri kyseinen tutkimusote, aineistonkeruumenetelmä ja analyysimenetelmä. (Kananen 2017, 77.) Myös me pyrimme kirjoittamaan tarkasti auki, mitä olemme tehneet ja miksi. Tulokset esittelemme totuudenmukaisesti ja johtopäätökset perustelemme teorialla. Tärkeänä pidämme myös sitä, että ennen analyysin aloittamista tutustuimme huolellisesti menetelmiin ja etenkin sisällönanalyysiin, jota käytämme työssämme. Tärkeää tämä on siitakin syystä, ettei meillä ole aiempaa kokemusta laadullisista tutkimuksista ja teemme analyysin oikein. Tutustuimme myös aiheitamme koskevaan teoriaan kattavasti. Työmme luotettavuutta lisää myös se, että tekijöitä on kaksi. Näin pystyimme vertailemaan tekemiämme analyyskejä ja johtopäätöksiä.

Lähdemerkinnöissä noudatamme asianmukaista ohjeistusta, niin että lukija tietää, mikä on meidän tuottamaamme tekstiä ja mikä lainattua. Halutessaan lukija pääsee myös lähdemateriaalin jäljille. Eettisiä kysymyksiä ja luotettavuutta pyrimme pohtimaan ja kirjoittamaan auki läpi opinnäytetyön.

7 TULOKSET

Sijaisvanhemmille suunnattuun kyselyyn tuli vastauksia 24 kappaletta. Kyselyn alussa kysyttiin sijoitetun lapsen ikä kyselyn tekemisen hetkellä ja lapsen päivähoitomuoto. Suurin osa lapsista eli 58 % oli 4–6-vuotiaita, 25 % oli 7–9-vuotiaita ja 17 % oli 1–3-vuotiaita. Lähes kaikkien lasten (98 %) päivähoitomuoto oli päiväkotia. Yksi sijoitetuista lapsista oli perhehoidossa ja yksi koulun 5–8-vuotiaiden ryhmässä.

Varhaiskasvatuksen henkilöstölle suunnattuun kyselyyn vastasi 34 henkilöä. Melkein kaikkien vastaajien ikä oli välillä 20–60, yksi vastaajista oli yli 60-vuotias. Kaikki vastaajista oli naisia ja kaikilla oli yli vuoden työkokemus. Suurimmalla osalla vastaajista työkokemusta oli jo yli 10 vuotta.

7.1 Sijoitettujen lasten haasteet varhaiskasvatuksessa

Ensimmäinen tutkimuskysymyksemme oli, millaisia haasteita sijoitetuilla lapsilla on varhaiskasvatuksessa. Etsimme aineistosta tähän kysymykseen vastauksia, jotka jaoimme erilaisiin teemoihin. Tästä teemoittelusta on esimerkkinä taulukko 1. Aineistosta nousi selkeästi esiin seuraavat teemat: haasteet liittyen lapsen käyttäytymiseen, kiintymyssuhteisiin, päiväkotiin ja varhaiskasvatuksen henkilöstöön, tiettyihin haastaviin tilanteisiin ja päiväkodin henkilöstöresursseihin.

TAULUKKO 1. Ote teemataulukosta. Millaisia haasteita sijoitetuilla lapsilla on varhaiskasvatuksessa?

Teemat	Sijaisvanhempien vastauksia	Varhaiskasvattajien vastauksia
Haasteet lapsen käyttäytymisessä	<p>”Haasteita sosiaalisessa ja tunne-elämän taidoissa”</p> <p>”Sijoitetun lapsen herkkyys näkyy monin tavoin”</p> <p>”Käytös- ja keskittymishäiriöt”</p>	<p>”Lapsi on hyvin jännittänyt ja varuillaan”</p> <p>”Kiukkua, uhmakkuutta, vetäytymistä, ylivilkkautta”</p> <p>”Haasteita sosiaalisissa taidoissa (kaverisuhteen luominen)”</p>

Kiintymyssuhteet	<p>”Vakava kiintymysvaurio, joka näyttäytyy myös varhaiskasvatuksessa”</p> <p>”Lapsi tykkää minusta, ei haluaisi jäädä päivähoitoon”</p>	<p>”Kiintymyssuhdevaurioista tai muista varhaislapsuuden kokemuksista tuen tarve huomattava”</p> <p>”Traumat näkyvät lapsen käytöksessä”</p>
Haasteet liittyen päiväkotiin ja henkilöstöön	<p>”Hoitajat ei ymmärrä ja tunnista sijoituslapsen haasteita”</p> <p>”Lasta ei valvottu riittävästi”</p> <p>”Ennakkoasenteita lasta kohtaan”</p>	<p>”Kasvatushenkilöstöllä ei aina riittävästi tietoa psyykkisesti oireilevan lapsen hoidosta”</p> <p>”Sitä ettei tiedä mistä asiat milloinkin johtuvat”</p> <p>”Riittääkö ammattitaito”</p>
haastavat tilanteet	<p>”Avun pyytäminen todella vaikeaa, jos ihmissuhteet katkeilleet pienestä pitäen.”</p> <p>”Kun lapsi herkkä kokee helposti, että häntä kohdellaan väärin. Kokee kiusaamiseksi leikkiä.”</p>	<p>”Kyvyttömyyttä ottaa hoivaa ja aikuisen tukea vastaan”</p> <p>”Vaikeuksia sopeutua ison ryhmän toimintaa”</p> <p>”Vaikea ilmaista itseään aikuisille ryhmässä, eivät puhu”</p>
Päiväkodin henkilöresurssit	<p>”Hoitajien vaihtuvuus todella iso ongelma”</p> <p>”Lapsi joutunut kokemaan monta menetystä, vaihtuvia aikuisia ja ympäristöjä”</p>	<p>”Ei useinkaan mahdollista yksilölliseen tukeen (oma avustaja), joka olisi tarpeen”</p> <p>”Ryhmäkoot suuret, henkilökunta väsy”</p>

Erityisesti varhaiskasvatuksen henkilöstö toi esiin kiintymyssuhdeongelmat ja lapsen mahdolliset traumat, jotka näkyvät lapsen käyttäytymisessä päiväkodin arjessa. Vastauksien perusteella sijoitetun lapsen haasteet näyttäytyvät lapsen levottomuutena ja rauhattomuutena. Lapsilla on usein keskittymisvaikeuksia ja ylivilkkautta. Myös uhmakasta käytöstä ja rajojen testausta esiintyy sijoitetuilla lapsilla vielä useammin kuin muilla lapsilla. Sijoitetulla lapsella voi olla ongelmia ohjeiden noudattamisessa, isoon ryhmään sopeutumisessa ja muiden lasten ja aikuisten kanssa toimimisessa. Sijoitetuilla lapsilla on usein myös huono minäkuva ja itsetunto ongelmia. Sijoitetut lapset voivat olla sulkeutuneita ja vetäytyviä. Lapsi on jännittynyt, varuillaan oleva ja aikuiseen luottaminen voi olla vaikeaa. Toisaalta taas lapsi saattaa olla hyvinkin takertuvainen henkilökuntaan ja kaivata paljon aikuisen huomiota.

Sijoitetulla lapsella voi olla taipumusta satuiluun, huomionhakuun eri tavoilla ja väkivaltaiseen käyttäytymiseen. (Sijaisvanhempi)

Molempien ryhmien vastauksissa tuli esiin myös, ettei sijoitetun lapsen biologinen ikä vastannut aina kehityksellistä ikää. Esiin tuotiin, ettei esimerkiksi tunneikä vastannut ikätasoa tai kehityksessä saattoi tapahtua taantumaa.

Kognitiivinen osaaminen voi olla ikätasoista, mutta moni muu osa-alue ei. Varhaiskasvattajien tulisi enemmän kokonaisuutena katsoa lasta, oppiminen/kognitiiviset taidot ovat vain pieni osa kokonaisuutta. (Sijaisvanhempi)

Kiintymyssuhteisiin liittyvät ongelmat, lapsen traumat ja eroahdistus nousivat myös sijaisvanhempien vastauksista esille. Moni vastaajista mainitsi vakavat kiintymyssuhdevauriot, jotka näyttäytyvät lapsen käytöksessä myös varhaiskasvatuksessa. Varhaiskasvatuksen henkilöstön tulisi tietää lapsen kokemista traumoista ja kiintymyssuhteista ja siitä, miten ne näkyvät lapsen arjessa. Myös eroahdistusta oli sijaisvanhempien vastausten mukaan esiintynyt. Useampi vastaajista koki, että lapsi oli niin kiintynyt, ettei halunnut jäädä päiväkotiin vaan ripustautui aamuisin itkien kiinni sijaisvanhempaan. Erityisesti sijoituksen alussa tällaista eroahdistusta oli vastauksien mukaan nähtävissä.

Sijoituksen alkuvaiheessa voi olla kiintymyssuhteen syntymiseen liittyvää hapuilua ja oirehdintaa. (Varhaiskasvatus)

Molemmista vastauksista kävi ilmi, että sijoitetuilla lapsilla esiintyi usein myös pulmia tunne-elämässä ja lapsen tunnetila voi vaihdella päivän aikana paljonkin. Lapsen käytös voi olla myös ennalta arvaamatonta ja yllättävät tilanteet saattavat laukaista lapsessa voimakkaan tunnereaktion. Tunne-elämän pulmat saattavat näyttäytyä myös aggressiivisena käytöksenä. Lapsi kiukuttelee tai saa raivokoh-
tauksia. Puhuu sopimattomia, lyö ja potkii.

Kyselyyn vastanneiden mukaan tietyt tilanteet ovat sijoitetulle lapselle haastavia. Sijoitettu lapsi voi olla kyvytön ottamaan hoivaa ja aikuisten tukea vastaan. Hänen voi olla vaikea ilmaista itseään aikuisille ryhmässä, tämä näyttäytyy usein

puhumattomuutena. Avun pyytäminen voi olla sijoitetulle lapselle erityisen vaikeaa. Lapsi voi vetäytyä yhteisestä toiminnasta, koska hänen on vaikea sopeutua ryhmän toimintaan. Voimakkaat tunnepurkaukset ja puutteet sosiaalisissa taidoissa hankaloittavat myös kaverisuhteiden solmimista. Toisaalta aineistosta kävi ilmi, että sijoitetun lapsen voi olla helpompi jutella muiden lasten kanssa, kun taas kontaktin ottaminen aikuisiin voi olla vaikeaa. Siirtymätilanteet vaativat usein aikaa ja esimerkiksi päiväunille nukahtaminen voi olla vaikeaa.

Asioita tulee kasvun ja kehityksen myötä esiin, jotka voivat hämmentää niin lapsen kanssa työskenteleviä aikuisia kuin muita lapsiakin. (Varhaiskasvatus)

Sijaisvanhempien vastauksista nousi selkeästi esille, että heidän mielestään varhaiskasvatuksessa ilmenee ennakoasenteita sijoitettuja lapsia kohtaan. Sijoitettua lasta ei välttämättä osata kohdata oikein ja häntä kohdellaan huostaanotettuna lapsena. Sijoitettua lasta pitäisi tarvittaessa puolustaa eikä aina etsiä sijoituksesta syitä lapsen käyttäytymiseen.

Oletetaan, että lapsella on paljon traumoja ja tehdään normaaleista asioista ongelmia. (Sijaisvanhempi)

Vastanneet olivat kokeneet myös, että sijoitetun lapsen käytöstä ei ymmärretty. Varhaiskasvatuksen henkilöstö ei ymmärrä ja tunnista sijoitetun lapsen haasteita. Vastauksista kävi ilmi, että moni koki ymmärrystä varhaiskasvatuksessa olevan hyvin vähän. Pahimmillaan tämä johti siihen, että lapsi leimautui hankalaksi lapseksi.

Päiväkodin resurssit myös mietityttivät molempia kyselyyn vastanneita ryhmiä. Varhaiskasvatuksen henkilöstö kokee resurssien vähyyden haasteeksi. Henkilöstöresurssien puute tuli hyvin vahvasti esiin varhaiskasvatuksen henkilöstön vastauksissa. Sijoitettu lapsi saattaa tarvita paljon aikuisen lähiohjausta, turvallista läsnäoloa sekä empaattista ja lämmintä vuorovaikutusta. Isoissa lapsiryhmissä tämä ei kuitenkaan toteudu. Mahdollisuutta sijoitetun lapsen tarvitsemaan yksilölliseen tukeen ei ole, vaikka henkilöstö näki lapsen yksilöllisten tarpeiden huomioinnin tärkeäksi. Varhaiskasvatuksen henkilöstö toi esiin, että usein lapsi

tarvitsisi vierelleen oman henkilökohtaisen avustajan, mutta tällaisen palkkaamiseen ei useinkaan ollut resursseja.

Jos lapsi tarvitsee hyvin paljon aikuisen tukea, ryhmämuotoinen varhaiskasvatus tuo haasteita. Meillä ei ole “korvamerkitä” yhtä aikuista kenellekään kokoaikaiseksi tueksi. (Varhaiskasvatus)

Myös sijaisperheillä oli kokemuksia siitä, ettei päiväkodissa ole aikaa perehtyä sijoitetun lapsen tarpeisiin. Valvonnan puute nousi esille myös vastauksista. Useampi koki, että lasta ei valvottu riittävästi.

Lasten tekemisiä ei pystytä seuraamaan ryhmässä, joten lapsella on mahdollisuus käyttäytyä huonosti muita lapsia kohtaan. (Sijaisvanhempi)

Henkilökunnan vaihtuvuus nähtiin myös ongelmallisena lapsen kannalta. Eräs sijaisvanhempi nosti esille, että päiväkodin henkilökunta voi olla lapsen ainoat pysyvät ja turvalliset aikuiset, kun lapsi siirtyy sijoitukseen.

7.2 Huomioon otettavia asioita sijoitetun lapsen varhaiskasvatuksessa

Toinen tutkimuskysymyksemme koski sitä, mitä asioita tulisi ottaa huomioon sijoitetun lapsen varhaiskasvatuksessa. Aineistosta nousi seuraavat teemat: kasvatusyhteistyö, tiedonsiirto, lapsen tarpeiden huomioiminen ja riittävä tietämys. Taulukossa 2 on esimerkkejä aineiston teemoista vastausryhmittäin.

TAULUKKO 2. Ote teemataulukosta. Mitä asioita tulisi ottaa huomioon sijoitetun lapsen varhaiskasvatuksessa?

Teemat	Sijaisvanhempien vastauksia	Varhaiskasvattajien vastauksia
Kasvatusyhteistyö	<p>”Kuunnellaan ja uskalletaan kysyä”</p> <p>”Jos on huolta, vain voidaan puhua puolin ja toisin”</p> <p>”Päiväkotiin avoin ja hyvä yhteys”</p>	<p>”Avoimuus ja yhteistyö, sillä lapsen etu ja hyvinvointi tavoitteena”</p> <p>”Sopia yhdessä pelisäännöt, miten tilanteissa toimitaan”</p> <p>”Tiivis arjen yhteydenpito”</p>

Tiedonsiirto	<p>”Hyvä tietää lapsen olevan sijoitettu ja kysyä miten lapsi haluaa sijaisvanhempia puhuteltavan”</p> <p>”Lapsen taustasta, mikä arkeen voi vaikuttaa”</p>	<p>”Hyvä tietää riittävästi, jotta ymmärrys lapsen tilanteesta kasvaa ja osaa kohdata mahdolliset arjenhaasteet lasta oikein tukien”</p> <p>”Oleelliset tiedot, jotka vaikuttavat lapsen arjessa ja heijastuvat mielialaan ja käytökseen”</p>
Lapsen tarpeiden huomioiminen	<p>”Lapsen tarpeita ja erityistarpeita huomioidaan toiminnassa”</p> <p>”Aikaa lapselle sopeutua uuteen”</p> <p>”Rajoja ja ymmärrystä”</p>	<p>”Päivähoidossa tarvitaan turvallisia ja pysyviä aikuisia”</p> <p>”Mahdollisimman paljon yksilöllistä tukea ja lapsen tahtisesti, lasta kuuntelemalla edeten”</p>
Riittävä tietämys	<p>”Tietämättömyys ja asennevamma”</p> <p>”Aikuiset tarvitsevat enemmän tukea ja keinoja lasten kanssa pärjäämiseen”</p>	<p>”Tärkeää että henkilökunnalla tarpeeksi tietoa ja osaamista”</p> <p>”Kiintymyssuhdeasiat usein paljon esillä arjessa, henkilöstöllä hyvä olla tietoa kiintymyssuhteista”</p>

Molemmat vastaajaryhmät näkivät kasvatusyhteistyön päiväkodin ja sijaisvanhempien välillä ensiarvoisen tärkeänä. Päiväkodin ja sijaisvanhempien välillä tulisi olla tiivis ja hyvä yhteys. Lapsen asioista tulisi keskustella avoimesti, rehellisesti ja luottamuksellisesti. Päivittäisiä keskusteluja varhaiskasvatuksen henkilöstön ja sijaisvanhempien välillä tuonti- ja hakutilanteissa pidettiin tärkeinä. Jos jollain osapuolella on lapsesta huolta, on tärkeä voida puhua asioista puolin ja toisin.

Kysyttävä, ei oletettava asioita. (Sijaisvanhempi)

Eriyisesti sijaisvanhemmat kokivat tärkeänä sen, että heitä kuunnellaan ja asioista uskalletaan kysyä. Arvostettiin myös sitä, että päiväkodissa huomioitiin heidän toiveitaan liittyen lapsen kasvatukseen. Toivottiin yhteisiä pelisääntöjä ja yhdenmukaisia kasvatuksellisia menetelmiä sijaisperheen ja päivähoidon kesken. Jollakin vastanneista oli kokemusta siitä, että päiväkodin henkilökunta arasteli sekä sijaisvanhempia että lasta.

Pääosin kasvatusyhteistyö sujui päiväkodin henkilöstön mielestä sijaisvanhempien kanssa hyvin. Myös sijaisvanhemmat olivat pääosin tyytyväisiä yhteistyöhön sijaisvanhempien ja päiväkodin työntekijöiden välillä.

Työskentely on tuottanut tuloksia, kun on edetty pienin askelin ja lähdetty heti alussa rehelliselle linjalle. Luottamus on ollut avainsana. (Varhaiskasvatus)

Varhaiskasvatuksen henkilökunta näki erityisen tärkeänä sen, että sijoitetun lapsen tullessa varhaiskasvatukseen he saivat riittävästi tietoa lapsesta. Tämä olisi ensi arvoisen tärkeää, jotta lasta pystyttäisiin tukemaan mahdollisimman hyvin ja henkilökunnalla olisi ymmärrystä, mistä lapsen käyttäytyminen mahdollisesti johtuu.

On hyvä tietää riittävästi, jotta ymmärrys lapsen tilanteesta kasvaa ja osaa kohdata mahdolliset arjenhaasteet lasta oikein tukien. (Varhaiskasvatus)

Myös sijaisvanhemmat kokivat tärkeäksi sen, että päiväkodissa tiedetään lapsen taustoista. Varsinkin sellaiset asiat tulisi olla tiedossa lapsen taustasta, mitkä voivat vaikuttaa arkeen päiväkodissa. Vain yhdessä tapauksessa mainittiin, että päiväkodille ei ollut kerrottu ollenkaan lapsen olevan sijoitettu. Useat vastanneista kokivat salassapitovelvollisuuden hankalaksi, ei tiedetty kenelle lapsesta saa antaa tietoa ja minkä verran.

Kovasti piti miettiä, mitä saan lapsesta kertoa. (Sijaisvanhempi)

Vastauksissa kerrottiin, että tietoturva ja salassapito vaikeuttavat toimimista päivähoiton kanssa. Sijaisvanhemmat kokivat usein, etteivät voineet vaitiolovelvollisuuden vuoksi kertoa lapsesta asioita, joita kasvattajan olisi ollut hyvä tietää. Useampi oli sitä mieltä, että aiheeseen tarvitaan selkeä ohjeistus. Ja toisaalta varhaiskasvatuksen henkilökunnan vaitiolovelvollisuuteen tulisi luottaa ja lapsen tilanteesta ja taustoista tulisi saada kertoa vapaasti punnitsematta joka sanaa. Myös varhaiskasvattajien vastauksissa nousi samat asiat esiin. Varhaiskasvattajat ymmärsivät, että vaitiolovelvollisuus sitoo sijaisvanhempia, mutta he näkivät tilanteen harmillisena lapsen kannalta.

Sijoitetun lapsen tarpeiden huomioiminen nousi selkeäksi teemaksi molemmista vastauksista. Aineistosta kävi ilmi, että varhaiskasvatuksessa olisi tärkeää tunnistaa ja huomioida sijoitetun lapsen tarpeet. Myös sijoitetun lapsen historia ja varhaiset kokemukset tulisi huomioida riittävällä tavalla. Sijoitettu lapsi tarvitsee ymmärrystä, tukea ja turvallisuuden tunnetta. Toisaalta myös lempeä jämäkkyys, säännöt, johdonmukaisuus ja struktuuri koettiin tärkeäksi päiväkodin arjessa. Sijoitetun lapsen kiintymyssuhteita tulisi vahvistaa oikealla tavalla.

Rohkaisua ja luottamusta sijoitettu lapsi eniten kaipaa. (Varhaiskasvatus)

Toivoisin jokaiselle sijoitetulle lapselle mahdollisuuden olla lapsi, kokea kivoja asioita päivähoidossa. (Sijaisvanhempi)

Varhaiskasvatuksen henkilöstö näki tärkeänä, että päiväkodin henkilökunnalla olisi riittävästi tietoa kiintymyssuhteista sekä psyykkisesti oireilevan lapsen hoidosta ja kasvatuksesta. Myös ymmärrystä siitä, ettei sijoitetun lapsen biologinen ikä aina vastannut kehityksellistä ikää ja miten vaurioituneita lapset pahimmillaan voivat olla. Henkilökunnan vastauksissa nousi esiin, ettei kasvattajilla aina ollut riittävästi tietoa ja kokemusta sijoitetuista lapsista.

Varhaiskasvattajien vastauksissa tuli esille, että oli tärkeä tietää ja sopia käytännön asioista, kuten millä nimellä vanhempia kutsutaan tai miten lapselle vastaan, jos lapsi alkaa puhua menneisyydestään. Myös lupa-asiat ovat tärkeä olla selkeästi kaikkien tiedossa. Kuka saa hakea lapsen hoidosta ja kenelle lapsesta saa antaa puhelimitse tietoa.

7.3 Monialaisen yhteistyön näyttäytyminen

Kolmannen tutkimuskysymyksemme avulla halusimme saada selville, miten monialainen yhteistyö näyttää? Vastauksena tähän kysymykseen aineistosta nousi seuraavan laisia teemoja: sosiaalityöntekijän rooli, sijaisvanhempien arvostus, tiedonkulku ja verkostopalaverit. Taulukossa 3 on esimerkkejä vastauksista teema-alueittain.

TAULUKKO 3. Ote teemataulukosta. Miten monialainen yhteistyö näyttäytyy?

Teemat	Sijaisvanhempien vastauksia	Varhaiskasvattajien vastauksia
sosiaalityöntekijän rooli	”Sosiaalityöntekijän tuki aika marginaalista” ”Sosiaalityöntekijän tulisi olla yhteydessä myös päiväkotiin”	”Yhteistyö hyvin yksipuolista sosiaalipuolen kanssa” ”Enemmän avointa yhteistyötä sosiaalihuollon ja päivähoidon välillä”
sijaisvanhempien arvostus	”Kokea saavansa tukea muilta ammattilaisilta” ”Sosiaalityöntekijä ja muut ammattilaiset ovat samalla viivalla sijaisvanhempien kanssa ja yhteistyö toimii”	”Sijaisvanhemmat avainasemassa” ”Sijaisperheiden kanssa yhteistyö ollut hyvää ja luottamuksellista, tukena sosiaalityö”
tiedonkulku	”Minä olen se yhteydenpitäjä, joka varmistaa, että tieto kulkee” ”Avoimuus ja rehellisyys tärkeitä”	”Tieto ei kulje, varhaiskasvatukseen ei saada tietoa” ”Tieto kulkee sijaisvanhempien kautta.”
verkostopalaverit	”Moniammatilliset verkostopalaverit tiedon kulun kannalta” ”Yhdessä keskusteltu moniammatillisesti lapsen edunmukaisen hoidon toteuttamiseksi”	”Monialaiset palaverit, joissa mukana sijaisvanhempien lisäksi lapsen kanssa työskentelevät osapuolet” ”Yhteistyö kaikkien lasta koskevien ammattilaisten kanssa tärkeää!”

Sijaisperheiden ja varhaiskasvatuksen henkilöstön lisäksi sijoitettujen lasten asi-
oissa on mukana eri alojen ammattilaisia tilanteesta riippuen. Sosiaalihuollon li-
säksi mukana oli eri alojen terapeutteja, neuvola, perheneuvola sekä erityisvar-
haiskasvatuksen opettaja. Monialainen yhteistyö toteutui ja näyttäytyi vastauk-
sien perusteella hyvin eri tavoin. Vastauksista kävi ilmi, että yhteistyön toivottiin
olevan saumatonta eri tahojen välillä.

Mahdollisimman avoin, tiivis ja tiheä kontakti eri osapuolten välillä.
(Sijaisvanhempi)

Lapsen asioista vastaavalta sosiaalityöntekijältä toivottiin aktiivisuutta. Useista vastauksista kävi ilmi, että sosiaalityöntekijä ei ole ollenkaan yhteydessä päiväkotiin. Sosiaalityöntekijän toivottiin osallistuvan ja olevan läsnä lapsen palaverissa. Sosiaalityöntekijän ja sosiaalitoimen haluttaisiin olevan selvillä lapsen arjesta ja sieltä saatava tuki koettiin tärkeäksi.

Päiväkodin ja sosiaalityöntekijän välinen yhteistyö usein olematonta tai sitä ei ole ollenkaan. (Varhaiskasvatus)

Sijaisvanhempien vastauksista nousi esille se, kuinka tärkeää on tuntee itsensä arvostetuksi ammattilaiseksi. Tarpeellista on tulla kuulluksi ja ymmärretyksi. Tärkeää on myös kokea saavansa tukea muilta ammattilaisilta. Sosiaalityöntekijöiltä ja muilta ammattilaisilta toivottiin avointa tiedottamista ja yhteisiä toimintatapoja. Sijaisvanhemmat toivoivat sijoitetun lapsen saavan tukea yksilöllisiin tarpeisiinsa myös varhaiskasvatuksessa.

Lastentarhanopettajat suhtautuneet ihanan arvostavasti sijaisvanhemmuuteen ja työhöni sijaisäitinä. (Sijaisvanhempi)

Vastauksien perusteella tieto kulkee hyvin usein sijaisperheen välityksellä. Sijaisvanhemmat ovat yhteydessä sosiaalitoimeen ja päiväkotiin. Tämä käytäntö jakoi mielipiteitä. Osa vastanneista oli sitä mieltä, että näin tieto kulkee ja tämä on ainoa oikea ja selkeä reitti. Osa vastaajista taas koki toimintatavan raskaaksi ja vaikeaksi. Useampi vastaajista olikin sitä mieltä, että tiedonkulku olisi hyvä ottaa puheeksi asiakassuunnittelussa. Sovittaisiin yhdessä kuka tiedottaa mitään tahoja ja miten tieto kulkee. Tiedon kulussa avoimuus ja rehellisyys koettiin tärkeäksi. Toivottiin hyvää ja avointa yhteydenpitoa, ei salailua. Moniammatilliset verkostopalaverit koettiin tiedon kulun kannalta oleellisiksi.

Sijaisvanhempana koen olevani avainhenkilö yhteydenpidossa. Olen yhteydessä niin sosiaalityöntekijään, varhaiskasvatukseen kuin syntymäperheeseenkin. Yhteydenpito työllistää, mutta koen kuitenkin homman toimivan hyvin. (Sijaisvanhempi)

Varhaiskasvattajat näkivätkin verkostopalaverit hyvin tärkeinä. Osa kasvattajista oli tyytyväisiä verkostoiden toimivuuteen, mutta suurin osa näki haasteita toimi-

vuudessa ja tiedonkulussa. Myös verkostojen kokoaminen oli toisinaan haastavaa esimerkiksi sosiaalityöntekijän kiireiden vuoksi. Varhaiskasvatuksen edustajat toivoivat, että heidät kutsuttaisiin mukaan, kun lapsen asioita käsitellään. Vain hyvin harvat varhaiskasvattajat olivat yhteydessä sijoitetun lapsen syntymäperheeseen. Eräs kasvattaja kuitenkin kertoi, että biologinen vanhempi soitti säännöllisesti päiväkotiin ja kysyi lapsen kuulumisia. Esiin nousi myös toive biovanhempien osallistumisesta yhteisiin palavereihin päiväkodilla. Biovanhempien kynnys osallistua nähtiin ymmärrettävänä, mutta sen uskottiin tukevan biovanhempien vanhemmuutta. Joissakin tapauksissa varhaiskasvatus ei ollut tekemisissä lainkaan lastensuojeluun tai syntymäperheeseen.

Meillä ei ole ollut minkäänlaista yhteyttä lastensuojeluun tai syntymäperheeseen. Lastensuojelu voisi mielellään olla suoraan yhteydessä, koska kuitenkin päättää hyvin monista asioista lapsen ja perheen kohdalla. Vai onko ajatus, että varhaiskasvatuksesta ollaan yhteydessä, jos tulee tarvetta. Silloin tuon oletuksen voisi informoida varhaiskasvatukseen. Tilanne tuntuu kummalliselta. (Varhaiskasvatus)

8 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkimuksemme perusteella sijoitettujen lasten haasteet näkyvät lapsen käyttäytymisessä päiväkodin arjessa. Lapsilla ilmenee levottomuutta, rauhattomuutta, keskittymisvaikeuksia ja ylivilkkautta. Toisaalta he voivat olla hyvinkin sulkeutuneita, vetäytyviä, jännittyneitä ja varuillaan olevia. Myöskään sijoitettujen lasten biologinen ikä ei vastannut aina kehityksellistä ikää. Lapsen käytöksen taustalla voivat olla kiintymyssuhdeongelmat ja lapsen mahdollisesti kokemat traumat, jotka näyttäytyvät lapsen käyttäytymisessä myös varhaiskasvatuksessa. Kallandin (2003, 206) mukaan sijoitetun lapsen kasvuympäristö on usein ollut turvaton, mikä aiheuttaa sen, että lapsi voi olla ylivilkittyneessä, rauhattomassa ja levottomassa tilassa. Hänellä voi olla myös vaikeuksia keskittymisessä. Keskittyminen edellyttää, että lapsi voi kokea olonsa turvalliseksi. Tutkimustuloksissamme kävi ilmi, että sijoitetuilla lapsilla esiintyi myös eroahdistusta, erityisesti sijoituksen alussa. Kiintymyssuhteissaan vaurioituneelle lapselle onkin yleistä tällainen poikkeava tarrautuminen häntä hoivaavaan aikuiseen (Kalland 2003, 206).

Tuloksistamme voi tehdä johtopäätöksen, että sijoitetun lapsen käyttäytymishäiriöt ja oireilu koetaan usein ongelmalliseksi. Niin sijaisvanhempien kuin varhaiskasvattajienkin on tärkeä tiedostaa, että lapsi yrittää kertoa jotain käyttäytymisellään ja oireilullaan. Kalland (2003, 233) toteaaakin, että lapsen oireilua tulisi yrittää ymmärtää lapsen tapana kertoa kokemistaan asioista ja tuntemastaan turvattomuudesta. Näin lapsen oireilua ja käyttäytymistä on helpompi kestää ja myös tajuta, että lapsen oireilu ei johdu häntä hoitavista aikuisista. Sijaisvanhemmillä ja myös varhaiskasvattajilla tulisi olla tiedossa sijoitetun lapsen varhaiset vaiheet ja hänen taustansa, jotta heillä olisi mahdollisuus tulkita lapsen oireilua, ymmärtää hänen käytöstään ja vastata hänen tarpeisiinsa lapsen kehitystä tukevalla tavalla.

Tutkimuksemme osoitti sijaisvanhempien pitävän hyvin tärkeänä, että varhaiskasvattajilla olisi tarpeeksi tietoa ja ymmärrystä sijoitetuista, traumatisoituneista ja psyykkisesti oireilevista lapsista. Etenkin kiintymyssuhteisiin liittyvää tietoa pidettiin ensiarvoisen tärkeänä. Näin kasvattajat ymmärtäisivät paremmin mitä lapsen käytöksen takana on ja osaisivat tukea lasta oikein. Sinkkonen (2012, 273)

sanoo sijoitetun lapsen tuovan turvattomat kiintymyssuhdemallinsa mukanaan uusiin olosuhteisiin, joka asettaa paljon vaatimuksia korvaavia ja korjaavia vuorovaikutuskokemuksia tarjoaville aikuisille. Tästä syystä kaikkien, jotka hoitavat sijoitettuja lapsia, olisi hyvä tietää erilaisten kiintymyssuhteiden luonteesta ja erityispiirteistä.

Tutkimuksemme mukaan varhaiskasvatuksen henkilöstö koki usein, ettei heillä ollut tarpeeksi tietoa sijoitetuista lapsista, kiintymyssuhteista ja sijoitukseen liittyvistä asioista. Myös Nikanderin ja Nummelan (2016) tutkimuksessa varhaiskasvattajat toivoivat lisää tietoa esimerkiksi sijoitusprosessista ja sijoitettujen lasten haasteista. Salosen (2019) tutkimuksessa tuli esiin, että ammattikorkeakoulusta valmistuneet varhaiskasvatuksen opettajan kelpoisuuden saaneet varhaiskasvattajat kokivat omien opintojen kautta saamansa tietotaidon lastensuojelullisiin asioihin vahvempana kuin yliopistosta valmistuneet varhaiskasvatuksen opettajat.

Sijoitetuilla lapsilla on tutkimuksemme mukaan usein ongelmia myös tunne- ja kaveritaidoissa. Myös Ikolan (2016) on tutkimuksessaan todennut sijoitetuilla lapsilla esiintyvän usein haasteita erityisesti käyttäytymisessä, ryhmässä toimimisessa sekä tunne-elämän eri osa-alueilla. Kalliala (2008, 58) sanookin, että erityisen tuen tarpeessa oleville lapsille on tärkeää saada tukea ystävyysuhteiden muodostumiseen ja kannustaa lapsia toimimaan yhdessä. Kanninen ja Sigfrids (2012, 23) toteavat varhaiskasvatuksen henkilöstön olevan keskeisessä asemassa lapsen tunteiden säätelyn tukemisessa. Lasta tulee auttaa ikään sopivalla tavalla löytämään oikeita tapoja tunteiden ilmaisuun. Aikuisen säätelyn kautta lapsi vähitellen oppii säätämään omia tunteitaan.

Tutkimuksessamme nousi vahvasti esiin, miten tärkeänä kasvatusyhteistyötä pidettiin. Molemmat osapuolet pitivät tärkeänä, että lapsen asioista puhuttiin avoimesti ja luottamuksellisesti. Toivottiin myös, että lapsen taustoista pystyttäisi kertomaan tarpeeksi, niin että kasvattajilla olisi mahdollisuus tukea lasta arjessa mahdollisimman hyvin. Molemmat osapuolet kokivat, että kasvatusyhteistyö varhaiskasvatuksen ja sijaisvanhempien välillä toimi pääsääntöisesti hyvin. Myös Salosen (2019) tutkimuksessa myönteisenä nähtiin luottamuksellinen ja toimiva

kasvatusyhteistyö varhaiskasvattajien ja lasten vanhempien välillä. Karilan (2006, 92–94) mukaan kasvatusyhteistyö edellyttää jatkuvaa, vastavuoroista ja sitoutunutta vuorovaikutusta varhaiskasvatuksen henkilöstön ja vanhempien välillä. Onnistuneen yhteistyön avaimia on toistensa kunnioittaminen, tasavertaisuus ja keskinäinen luottamus. Leskinen (2019, 132) muistuttaa, että yhteistyöstä vanhempien kanssa on tehtävä niin tiivistä ja turvallista, että se kestää myös kiipeät asiat. Näin haastavatkin asiat on helpompi ottaa puheeksi puolin ja toisin. Kasvatusyhteistyössä vanhemmilla on tärkeää asiantuntemuslapsesta ja kasvattajilla yleistä asiantuntemusta lapsen kehityksestä (Koivunen 2009, 152). Työntekijän on tärkeä saada vanhemmilta lapseen liittyvää tietoa, joka ei näy päiväkodissa. Vanhemmat pystyvät kertomaan millainen lapsi on kotioloissa. Mitkä asiat kotona sujuvat hyvin ja missä on ehkä pulmia. (Pihlaja & Viitala 2018, 131.) Näin lasta on mahdollista tukea päiväkodissa parhaalla mahdollisella tavalla.

Tutkimuksessamme tuli myös selkeästi esiin, että sijaisvanhemmat ja kasvattajat kokivat vaitiolovelvollisuuden hankalaksi. Lapsen asioista ei voinut puhua niin avoimesti kuin ehkä olisi nähnyt onnistuneen yhteistyön ja lapsen kannalta tarpeelliseksi, ettei rikkoisi vaitiolovelvollisuutta. Myös Nikanderin ja Nummelan (2016) tutkimuksessa varhaiskasvattajat toivat esiin, että sijoitetun lapsen taustat eivät olleet heillä aina selvillä, joka vaikutti päivähoidon sujuvuuteen ja lapsen tukemiseen. Valkonenkin (2014, 115) toteaa sijaisvanhempien kokevan vaitiolovelvollisuuden hankaloittavan lasten asioiden hoitamista. Perhehoitajia sitovat lain (L 812/2000) mukaan elinikäinen salassapito- ja vaitiolovelvollisuus.

Tutkimuksessamme tuli vahvasti esiin myös resurssien puute. Sijaisvanhempien vastauksissa se näkyi lähinnä koettuna valvonnan puutteena. Varhaiskasvatuksen henkilöstö taas koki, että lapsen yksilöllisten tarpeiden huomiointi ja lapsen tukeminen suuressa ryhmässä oli haastavaa. Henkilökohtaiseen avustajaan tai ryhmäavustajaan oli harvoin resursseja, vaikka tarvetta olisi ollut. Salosen (2019) tutkimuksessa tulee ilmi, että varhaiskasvatuksessa nähtiin varhaisen tuen tärkeys, mutta siihen panostaminen nähtiin haastavaksi puutteellisten henkilöstöresurssien ja suurten ryhmäkokojen vuoksi.

Monialaisen yhteistyön kohdalta tutkimuksessamme nousi vahvasti esiin, että sosiaalityöntekijöiltä toivottiin aktiivisempaa roolia. Sosiaalityöntekijän toivottiin osallistuvan palavereihin ja olevan tietoinen lapsen arjesta päiväkodissa. Sosiaalityöntekijöiden tavoitettavuus ja vaihtuvuus nähtiin myös ongelmallisena. Myös Nikanderin ja Nummelan (2016) tutkimuksessa yhteistyön haasteena nähtiin sosiaalityöntekijöiden tavoitettavuus. Ahosen mukaan (2014, 42–44) sujuva yhteistyö edellyttää luottamuksen rakentumista ja sitä, että sosiaalityöntekijä on tavoitettavissa. Näin ei kuitenkaan aina ole, vaan sosiaalityöntekijöiden tavoitettavuus on toisinaan haasteellista. Ahonen (2014, 131–132) jatkaa sijaisvanhempien toivovan myös aktiivisempaa yhteydenpitoa sosiaalitoimen puolelta. Sosiaalityöntekijöiden toivotaan osallistuvan lapsen palavereihin päiväkodissa ja koulussa, koska sijaisvanhemmat usein kokevat, ettei heillä itsellään aina ole valtuuksia toimia ja päättää lasta koskevista asioista.

Tutkimuksemme osoitti myös monialaisen yhteistyön osalta, että sijaisvanhemmat kokivat toimivansa linkkinä tiedonkulussa eri tahojen välillä. Tiedonkulussa koettiin olevan ongelmia ja tiedon kulkevan lähinnä varhaiskasvatuksesta sosiaalihuoltoon, mutta ei toisin päin. Verkostopalaverit nähtiin keskeisinä tiedonkulun kannalta. Latvalan ja Seppäsen (2015) tutkimuksessa tuli esiin, että varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun yhteistyössä on kehitettävää etenkin varhaiskasvatuksen puolelta koettuna. Tiedottaminen nähtiin haasteena, etenkin lastensuojelusta varhaiskasvatukseen päin. Koivunen (2009,13) sanoo, että yhteistyötä lastensuojelun ja varhaiskasvatuksen välillä olisi lisättävä ja käytäntöjä selkiytettävä. Verkostotyöllä on suuri merkitys varhaiskasvatukselle ja muille tahoille, jotta välttyttäisi työn päällekkäisyydeltä ja ristiriitaisilta viesteiltä lasta koskien. Samalla kaikilla on mahdollisuus oppia toisiltaan ja saada lapsesta mahdollisimman kokonaisvaltainen näkemys. Varhaiskasvatuksen puolelta ollaan yleensä aktiivisia yhteistyössä verkostojen kanssa. Samanlaiset odotukset muilta verkoston jäseniltä voi aiheuttaa turhaumista, jos muut tahot eivät ole aktiivisia. Olisikin tärkeää, että verkostoissa mietittäisiin jokaisen tahon odotuksia ja merkitystä kullekin osapuolelle sekä sovittaisi yhteisistä pelisäännöistä. (Koivunen 2009, 13.) Tutkimuksessamme esiin tuotu sosiaalihuollon rooli ei vastaa kuvausta lastensuojelun työntekijän tehtävästä koordinoita työskentelyä eri tahojen välillä sekä saada aikaa toimiva yhteistyö perheen ja eri tahojen välille (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos.

Lastensuojelunkäsikirja. Moniammatillinen yhteistyö huostaanoton näkökulmasta).

9 POHDINTA

Tämän opinnäytetyön tekeminen on ollut mielenkiintoinen ja opettavainen prosessi. Meillä ei ollut aikaisempaa kokemusta laadullisen tutkimuksen tekemisestä, joten tämän opinnäytetyön tekeminen antoi meille mahdollisuuden kehittyä laadullisen tutkimuksen tekijöinä. Prosessin aikana opimme myös ajankäytön hallintaa, koska yhteisen ajan löytäminen ja opinnäytetyön suunnitelmallinen eteenpäin vieminen oli välillä haastavaa. Yhteistyö meidän tekijöiden kesken kuten myös Pesäpuun kanssa on sujunut hyvin. Koemme opinnäytetyömme tekemisen syventäneen osaamistamme, tietämystämme ja näkemystämme sijoitetuista lapsista ja heidän kokemusmaailmastaan. Merkittävänä oppina näemme myös kokemuksen siitä, miten tärkeää työtä varhaiskasvatuksessa tehdään. Varhaiskasvatuksella on merkittävä ja arvokas rooli sijoitetun lapsen elämässä. Päiväkodin työntekijät voivat olla pienen sijoitetun lapsen elämässä ainoat pysyvät ja turvalliset aikuiset, kun lapsi siirtyy biologisesta kodista sijaiskotiin. Prosessin aikana on myös vain vahvistunut halumme työskennellä lasten ja nuorten parissa tulevaisuudessa.

Opinnäytetyömme lähtökohtana oli, että tutkimuksemme antaa arvokasta tietoa toimeksiantajallemme eli Pesäpuulle. Koemme tärkeäksi, että Pesäpuu pystyy hyödyntämään tekemämme tutkimuksen tuloksia kehittämistyössään. Pesäpuu on tehnyt vaikuttavaa työtä sijoitettujen lasten koulunkäynnin tukemiseksi ja jatkaa nyt työtä varhaiskasvatuksen puolella. Pesäpuulla on tekeillä opas varhaiskasvatuksen henkilöstölle ja tuloksistamme on hyötyä oppaan laatimisessa. Tutkitusti koulunkäynnin sujumisella on yhteys lapsen hyvinvointiin myös aikuisuudessa. Varhaiskasvatus nähdään nykyään ensimmäisenä askeleena koulupolulle ja laadukas varhaiskasvatus voi vaikuttaa positiivisesti koulumenestykseen. Opinnäytetyömme tulosten avulla Pesäpuu saa tietoa varhaiskasvattajien täydennyskoulutustarpeista sekä näkökulmia varhaiskasvatusoppaan tuottamiseen. Tutkimuksessamme nousi vahvasti esille varhaiskasvatuksen henkilöstön oma kokemus, ettei heillä ollut tarpeeksi tietoa sijoitetuista lapsista, kiintymyssuhteista ja sijoitukseen liittyvistä asioista.

Tutkimuksemme keskeisimmistä tuloksista julkaistaan blogi-kirjoitus Pesäpuun sivuilla. Näin saamme näkyvyyttä tutkimuksellemme ja sen tuloksille. Uskomme, että tutkimuksemme tuloksista hyötyy kaikki sijoitettujen lasten ja heidän sijaisperheidensä kanssa työskentelevät.

Opinnäytetyötä tehdessämme meillä heräsi ajatuksia myös varhaiskasvatuksen opettajan työhön liittyen. Kuten tutkimuksessammekin nousi esiin, lapsiryhmät ovat liian suuria ja henkilökuntaa on liian vähän lapsien lukumäärään suhteutettuna. Myös lasten haasteet ovat entistä moninaisemmat ja lapsien tuen tarve on lisääntynyt merkittävästi. Tämä johtaa siihen, että henkilökunta kokee riittämättömyyttä ja kuormittuu. Tällä hetkellä on hyvinkin nähtävissä pula varhaiskasvatuksen työntekijöistä. Myöskään alalle ei enää hakeuduta kuten ennen. Työntekijäpulaa lisää tulevaisuudessa entisestään se, että sosionomin koulutuksen kautta ei enää ole mahdollisuutta saada varhaiskasvatuksen opettajan kelpoisuutta. Mielestämme tutkimuksemmekin osoittaa sen, että sosionomeilla on paikkansa päiväkodeissa. Sosionomeilla on laajempi osaaminen esimerkiksi sosiaalihuoltoon ja sijoitusprosessiin liittyvistä asioista kuin yliopistosta valmistuneilla varhaiskasvatuksen opettajilla.

Sijoitettu lapsi hyötyy varhaiskasvatuksesta monin tavoin. Päiväkodissa voidaan nähdä merkkejä perheissä orastavista ongelmista tai lapsen kehityksen vaikeuksista jo varhaisessa vaiheessa, jolloin ongelmiin puuttuminen on vielä helpompaa. Lapsi saa myös varhaiskasvatuksessa korjaavia ja korvaavia kokemuksia. Ennaltaehkäisevään näkökulmaan toivoisi varhaiskasvatuksen voivan panostaa entistäkin enemmän ja näin estää ongelmia kasautumasta. Tällä hetkellä varhaiskasvatuksen rooli näyttäytyy mielestämme enemmän korjaavien kokemusten tarjoajana.

Myös monialaisen yhteistyön tärkeys terävöityi meille entisestään. Vain monialaisen yhteistyön avulla on mahdollista saada lapsesta kokonaisvaltainen kuva ja rakentaa lapsen ympärille mahdollisimman hyvä yksilöllinen tuki. Tämä vaatii hyvää yhteistyötä niin sijaisperheeltä, varhaiskasvatukselta kuin lastensuojelulta ja muilta yhteistyötahoilta. Tulostemme valossa meille lastensuojelu näyttäytyi ta-

hona, jolla olisi paljon yhteistyössä kehitettävää. Lastensuojeluun tarvittaisiin näkemyksemme mukaan ehdottomasti lisää resursseja, jotta monialainen yhteistyö olisi mahdollista saada toimimaan. Mielestämme varhaiskasvatuksen henkilöstön ammattitaitoa ja kokemusta tulisi hyödyntää enemmän lapsen asioita käsitellessä. Varhaiskasvatuksen ammattilaiset viettävät lapsen kanssa suuren osan lapsen valvellaoloajasta ja he ovat myös lapsen kehityksen asiantuntijoita. Pohdimme myös sijaisvanhempien roolia. Sijaisvanhemmat tulisi nähdä oman alansa ammattilaisina siinä missä muutkin.

Tutkimuksemme kartoitti sijaisvanhempien ja varhaiskasvattajien ajatuksia ja kokemuksia sijoitetusta lapsesta varhaiskasvatuksessa. Jatkossa aihetta olisi mielenkiintoista tutkia myös lapsen omasta näkökulmasta. Miten sijoitettu lapsi itse kokee varhaiskasvatuksen? Minkälaista tukea hän on saanut ja millaista tukea hän kokee tarvitsevänsä? Lastensuojelussa ja varhaiskasvatuksessa painotetaan lapsen etua, mutta monesti näkemys lapsen edusta on aikuisen. Siksi olisi kin tärkeää selvittää sijoitettujen lasten oma näkökulma varhaiskasvatuksesta. Oman haasteen lapsen näkökulman kartoittamiselle tietenkin asettaa kohderyhmän ikä.

LÄHTEET

- Arene. Ammattikorkeakoulujen opinnäytetöiden eettiset suositukset. Saatavilla 11.6.2019 http://www.arene.fi/wp-content/uploads/Raportit/2018/arene_ammattikorkeakoulujen-opinnaytetoiden-eettiset-suositukset.pdf?_t=1526903222
- Bäck-Kiiänmaa, R. & Hakkarainen, P. (2008). Sijaisvanhemmat tarvitsevat riittävät valmiudet. Teoksessa J. Ketola (toim.), *Perhehoito tekemisen ja tukemisen arvoista työtä* (s. 121–144). Jyväskylä: PS-kustannus.
- Hiekkavuo A. & Forssell M. (2018). Kuuden suurimman kaupungin varhaiskasvatuksen palvelut ja kustannukset vuonna 2017. Kuusikko-työryhmän julkaisusarja. Helsinki: Edita Prima Oy.
- Ikola, M. (2016). *Sijaishuollossa olevan lapsen tukeminen päivähoidossa* (Opinnäytetyö, Seinäjoen ammattikorkeakoulu, sosiaali-alan koulutusohjelma). Saatavilla https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/119249/ikola_Marianne.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Isoherranen, K. (2012). *Uhka vai mahdollisuus – moniammatillista yhteistyötä kehittämässä* (Akateeminen väitöskirja, Helsingin yliopisto, Sosiaalitieteiden laitos)
- Kalland, M. (2011). Varhaislapsuuden tunnesiteet ja sijoitettu lapsi. Teoksessa J. Sinkkonen & M. Kalland (toim.), *Varhaislapsuuden tunnesiteet ja niiden suojeleminen* (s. 207–216). Helsinki: WSOYPro Oy.
- Kalland, M. (2003). Kiintymyssuhdeteorian kliininen merkitys: soveltaminen erityistilanteissa. Teoksessa J. Sinkkonen & M. Kalland (toim.), *Varhaiset ihmissuhteet ja niiden häiriintyminen* (s. 198–233). Helsinki: WSOY.
- Kananen, J. 2017. *Laadullinen tutkimus pro graduna ja opinnäytetyönä*. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.
- Kanninen, K. & Sigfrids, A. (2012). *Tunne Minut! Turva ja tunteet lapsen silmin*. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Karila, K. 2006. Kasvatuskumppanuus vuorovaikutussuhteena. Teoksessa K. Karila, M. Alasuutari, M. Hännikäinen, A. R. Nummenmaa & H.

- Rasku-Puttonen (toim.), *Kasvatusvuorovaikutus*. Tampere: Vastapaino.
- Koivunen, P-L. 2009. *Hyvä Päivähoito*. Jyväskylä: PS-kustannus.
- L 263/2015. Perhehoitolaki. Saatavilla 5.6.2019 <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2015/20150263>
- L 417/2007. Lastensuojelulaki. Saatavilla 5.6.2019 <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>
- L 540/2018. Varhaiskasvatuslaki. Saatavilla 5.6.2019 <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2018/20180540>
- L 812/2000. Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista. Saatavilla 17.4.2020 <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2000/20000812>
- Lastensuojelu.info. Lapsiperheiden palvelut. Lastensuojelu- ja sosiaalipalvelut. Saatavilla 20.3.2020 <https://www.lastensuojelu.info/lapsiperheiden-palvelut/lastensuojelu-ja-sosiaalipalvelut/>
- Lastensuojelu.info. Lapsiperheiden palvelut. Miten perhettä ensisijaisesti autetaan? Saatavilla 20.3.2020 <https://www.lastensuojelu.info/lapsiperheiden-palvelut/miten-perhetta-ensisijaisesti-autetaan/>
- Latvala, E. & Seppänen, E. (2015). *Varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun yhteistyön vahvistaminen* (Opinnäytetyö, Hämeen ammattikorkeakoulu, sosiaalialan koulutusohjelma). Saatavilla https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/87432/Latvala_Elina_Seppanen_Eeva-Kaisa.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Leskisenoja, E. (2019.) *Positiivinen pedagogiikka varhaiskasvatuksessa. Toiteuta käytännössä*. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Nikander, J & Nummela, A-L. (2016). *Varhaiskasvatus sijoitetun lapsen tukena – opas Salon kaupungin varhaiskasvatuksen ammattilaisille* (Opinnäytetyö, Turun ammattikorkeakoulu, sosiaalialan koulutusohjelma). Saatavilla https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/111616/Nikander_Johanna_Nummela_Anna-Leena.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Oraluoma, E. & Väливаara, C. (toim.) (2016). *Sijoitetun lapsen koulunkäynnin tukeminen*. SISUKAS-työskentelymallin vaikuttavuuden arviointi. Tutkimuksia 2/2016. Jyväskylä: Pesäpuu.

- Opetushallitus. (2018). Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018. Määräykset ja ohjeet 2018:3a. Helsinki: Suomen Yliopistopaino.
- Opetushallitus. Kasvatus, koulutus ja tutkinnot. Varhaiskasvatus. Saatavilla 1.6.2019 https://www.oph.fi/koulutus_ ja_tutkinnot/varhaiskasvatus
- Pesäpuu ry. Yhdistys. Saatavilla 5.6.2019 <https://pesapuu.fi/pesapuu/yleista-pesapuusta/>
- Pesäpuu ry. Lupaus Lapselle – kehittämistyömme ydin. Saatavilla 5.6.2019 <https://pesapuu.fi/pesapuu/lupaus-lapselle/>
- Pihlaja, P. & Viitala, R. (2018). *Varhaiserityiskasvatus*. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Salonen, S. (2019). “*Se perheen tuki on kuitenkin iso osa meidän työtä*” *Ehkäisevä lastensuojelu varhaiskasvatuksessa lastentarhanopettajien kokemana* (Pro gradu -tutkielma, Turun yliopisto, sosiaalitieteiden laitos). Saatavilla https://www.utupub.fi/bitstream/handle/10024/147637/Salonen_Sanni_opinnayte.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Saastamoinen, K. (2010). *Lapsen asema sijaishuollossa – Käsikirja arjen toimintaan*. Helsinki: Edita.
- Sijoitettu lapsi koulussa. Yhteystiedot. Saatavilla 20.2.2020 <http://sijoitettulapsikoulussa.fi/yhteystiedot/>
- Sijoitettu lapsi koulussa. Sisukas-malli. Saatavilla 20.2.2020 <http://sijoitettulapsikoulussa.fi/sisukas-malli/>
- Silven, M. (2010). *Varhaiset ihmissuhteet. Polku lapsen suotuisaan kehitykseen*. Helsinki: Minerva.
- Sinkkonen, J. (2001). *Lapsen puolesta*. Helsinki: WSOY.
- Sinkkonen, J. (2008). *Mitä lapsi tarvitsee hyvään kasvuun*. Helsinki: WSOY.
- Sinkkonen, J. (2012). Mitä tulisi ottaa huomioon lasta sijoitettaessa. Teoksessa A. Söderholm & S. Kivitiie-Kallio (toim.), *Lapsen kaltoinkohtelu* (s. 269-277). Helsinki: Duodecim.
- Sinkkonen, J. (2018). *Kiintymyssuhteet elämänkaareissa*. Helsinki: Duodecim.
- Sinkkonen, J. & Korhonen, L. (2015). *Pulassa lapsen kanssa*. Helsinki: Duodecim.

- Siun Sote. Lasten, nuorten ja perheiden palvelut. Lastensuojelun sijaishuolto. Saatavilla 25.5.2019 <https://www.siunsote.fi/lastensuojelun-sijais-huolto>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Lastensuojelunkäsikirja. Kiireellinen sijoitus. Saatavilla 8.3.2020 <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/kiireellinen-sijoitus>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Lastensuojelunkäsikirja. Lastensuojeluilmoitus ja lastensuojeluasian vireilletulo. Saatavilla 2.3.2020 <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/lastensuojeluilmoitus-ja-lastensuojeluasian-vireilletulo>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Lastensuojelunkäsikirja. Lastensuojelun asiakassuunnitelma. Saatavilla 11.3.2020 <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/lastensuojelun-asiakassuunnitelma>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Lastensuojelunkäsikirja. Lastensuojeluasiakkuuden alkaminen. Saatavilla 11.3.2020 <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/lastensuojeluilmoitus-ja-lastensuojeluasian-vireilletulo/asiakkuuden-alkaminen>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Lastensuojelunkäsikirja. Mitä on lastensuojelu? Saatavilla 1.6.2019 <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/mita-on-lastensuojelu>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Lastensuojelunkäsikirja. Sijaishuolto. Saatavilla 1.6.2019 <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Lastensuojelunkäsikirja. Perhehoito. Saatavilla 1.6.2019 <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto/sijaishuollon-muodot/perhehoito>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Lastensuojelunkäsikirja. Lastensuojelun avohuolto. Saatavilla 11.3.2020 <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/lastensuojelun-avohuolto>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Tilastoraportti 23/2019. Lastensuojelu. Saatavilla 27.3.2020 http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/138211/Tr23_19_LASU.pdf?sequence=5

- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Tilastotietoja suomalaisten terveydestä ja hyvinvoinnista. Tilastohaku. Saatavilla 9.3.2020 <https://sotkanet.fi/sotkanet/fi/taulukko/?indicator=s07Xt9ZNSbU2rrJOzLN29rfWdfa21jU-DAA==®ion=s07MBAA=&year=sy6rBAA=&gender=m;f;t&abs=f&color=f&buildVersion=3.0-SNAPSHOT&buildTimestamp=201911131146>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Lastensuojelun käsikirja. Moniammatillinen yhteistyö huostaanoton näkökulmasta. Saatavilla 20.3.2020 <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/huostaanotto/moniammatillinen-yhteistyö-huostaanoton-nakokulmasta>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Lastensuojelunkäsikirja. Lapsen oikeudet sijaishuollossa. Saatavilla 20.3.2020 <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto/hoito-ja-kasvatus-sijaishuollossa/lapsen-oikeudet-sijaishuollossa>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Tilastot ja data aiheittain. Lasten päivähoito. Saatavilla 20.3.2020 <https://thl.fi/fi/tilastot-ja-data/tilastot-aiheittain/lapset-nuoret-ja-perheet/varhaiskasvatus/lasten-paivahoito>
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2009). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Helsinki: Tammi.
- Tuovila, P. (2008). Menetykset ja lapsen kehitys. Teoksessa J. Ketola (toim.), *Menetyksistä mahdollisuuksiin, perhehoitoa lasten ja vanhemmuuden tueksi* (s. 29-76). Jyväskylä: PS-kustannus.
- Turja, L. (2017). Oppimisen ja kehityksen haasteet. Teoksessa Hujala, E. & Turja, L. (toim.) 2017. *Varhaiskasvatuksen käsikirja*. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Valkonen, L. (2014). *Sijaisvanhemmat*. Turku: Perhehoitoliitto ry.
- Välivaara, C. (2010). Ihmeet tapahtuvat arjessa –kiintymyssuhteissaan traumatisoituneiden lasten tukeminen varhaiskasvatuksessa. Saatavilla 2.6.2019 https://pesapuu.fi/wp-content/uploads/2018/03/traumatisoitunut_lapsi_varhaiskasvatuksessa.pdf

LIITE 1. Kysely sijaisvanhemmille

SIJOITETTU LAPSI VARHAISKASVATUKSESSA – sijaisvanhempien ajatuksia ja kokemuksia

Kokoamme kehittämistyön tueksi sijaisvanhempien/perhehoitajien kokemuksia sijoitettujen lasten varhaiskasvatuksesta. Tavoitteena on vahvistaa varhaiskasvatuksen ammattilaisten osaamista, tiivistää yhteistyötä ja edistää sijoitettujen lasten tasavertaisia oikeuksia yksilölliseen tukeen päivähoidossa. Ajatuksenne ovat tärkeitä! Kyselyyn vastaaminen vie noin 5min.

Voit vastata kyselyyn nimettömänä. Jos haluat jättää yhteystietosi, osallistut Pe-säpuu ry:n lasten vahvuuskorttien arvontaan. Yhteystietolomake löytyy kyselyn lopusta.

Alkutiedot

- sijoitetun lapseni ikä tällä hetkellä: 1-3v, 4-6v, 7-9v (rasti ruutuun)
- sijoitetun lapseni päivähoitomuoto: (rasti ruutuun)
 - päiväkot
 - perhepäivähoito
 - ryhmäperhepäivähoito
 - muu, mikä?

1. Millaisia kokemuksia sinulla on sijaisvanhempana sijoitetun lapsesi päivähoidosta / varhaiskasvatuksesta? Kerro esimerkkejä erilaisista tilanteista.

2. Miten lapsesi yksilölliset tarpeet on huomioitu? Millaista tukea lapsesi on saanut? Olisitko toivonut jotain muuta?

3. Millaisia asioita varhaiskasvatuksen henkilöstön tulisi tietää tai ottaa huomioon, kun sijoitettu lapsi aloittaa päivähoidon / on päivähoidossa?

4. Millaista tukea toivot lapsen sosiaalityöntekijältä / muilta ammattilaisilta liittyen lapsen yksilöllisiin tarpeisiin?

5. Miten tieto kulkee ja yhteistyö toteutuu lapsen verkostossa? (päivähoito, lastensuojelu, syntymäperhe, sijaisperhe) Millaisia toiveita sinulla on yhteistyöhön liittyen?

6. Millaisia haasteita sijoitettujen lasten päivähoitoon liittyy? Kehittämisehdotuksia?

7. Muita kommentteja. Sana on vapaa.

Lämmin kiitos osallistumisesta!

LIITE 2. Kysely varhaiskasvatuksen henkilöstölle

Sijoitetut lapset varhaiskasvatuksessa – kysely varhaiskasvatuksen henkilöstölle

Sijoitetut lapset ovat usein eläneet haavoittavissa olosuhteissa sekä kokeneet menetyksiä ja muutoksia, joilla voi olla vaikutusta heidän kehitykseensä ja tapansa olla vuorovaikutuksessa toisten kanssa. Mitä varhaiskasvatuksessa työskentelevien olisi tärkeää tietää sijoitettujen lasten kokemusmaailmasta, tarpeista ja elämästä sijaishuollossa?

Kokoamme kehittämistyön tueksi varhaiskasvatuksen henkilöstön kokemuksia sijoitettujen lasten varhaiskasvatuksesta sekä yhteistyöstä lastensuojelun kanssa. Kehittämistyön tavoitteena on edistää sijoitettujen lasten asemaa ja oikeutta yksilölliseen tukeen päivähoidossa.

Ajatukseenne ovat tärkeitä! Kyselyyn vastaaminen vie noin 5min.

Voit vastata kyselyyn nimettömänä. Jos haluat jättää yhteystietosi, osallistut Pesäpuu ry:n lasten vahvuuskorttien arvontaan. Yhteystietolomake löytyy kyselyn lopusta.

1. Ikäni:

2. Työvuodet varhaiskasvatuksessa: (rasti ruutuun)

- alle vuoden,
- 1-5 vuotta,
- 5-10 vuotta,
- yli 10 vuotta

3. Kerro kokemuksistasi sijoitettujen lasten ja heidän perheidensä kanssa työskentelystä?

4. Millaisia asioita varhaiskasvatuksen henkilöstön tulisi tietää tai ottaa huomioon, kun sijoitettu lapsi aloittaa päivähoidon /on päivähoidossa?

5. Millaista tietoa ja yhteistyötä toivot lapsen sijaisvanhemmilta tai muilta ammattilaisilta (esim. sosiaalityöntekijä, psykologi, elto) liittyen lapsen yksilöllisiin tarpeisiin?

6. Millaisia haasteita oireilevan sijoitetun lapsen päivähoidon liittyy?

7. Miten tieto kulkee ja yhteistyö toteutuu lapsen verkostossa? (päivähoito, lastensuojelu, syntymäperhe, sijaisperhe) Millaisia toiveita sinulla on yhteistyöhön liittyen?

8. Millaisia hyviä käytäntöjä olette ottaneet käyttöön?

9. Miten varhaiskasvatusta tulisi kehittää, jotta se palvelisi parhaiten sijoitettua lasta? Mitä tietoa tai osaamisen vahvistamista päiväkodeissa tarvitaan?

10. Tarvitsisin lisätietoa seuraavista asioista: RASTI RUUTUUN: kyllä / en

- Palvelutarpeen selvitys
- Lastensuojeluilmoitus
- Asiakassuunnitelma
- Perhehoito